

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI

PUBLICATIONS OF THE FACULTY OF LETTERS, İSTANBUL UNIVERSITY

17 AGUSTUS 1988

İSLÂM TETKİKLERİ ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

REVIEW OF THE İNSTITUTE OF İSLAMİC STUDIES

ÜÇ AYDA BİR ÇIKAR—QUARTERLY

Müdür — Editor

PROF. DR. ZEKİ VELİDİ TOGAN

CİLD — VOL. I.
CÜZ — PARTS 1-4
1953

İbrahim Horoz Basımevi
İSTANBUL
1954

XXII. Beynelmilel Müsteşrikler Kongresinin mesaisi ve İslâm Tetkikleri

Z. V. TOGAN

XXII. Müsteşrikler Kongresi geçen 1951 senesi Eylül 15-22 de İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisad Fakülteleri binalarında toplandı. Bu Kongreye Türkiyeden 91, Almanyadan 73, İngiltereden 60, Fransadan 55, İtalyadan 32, Birleşik Amerikadan 24, Belçikadan 23, Cezairden 1, Arjantinden 1, Avusturyadan 4, Kıbrıstan 16, Brazilyadan 1, Kanadadan 1, Milliyetçi Çinden 2, Danimarkadan 2, Mısırdan 16, İrlandadan 1, Yunanistandan 4, Holandadan 8, Hür Macaristandan 3, İndonezyadan 1, Hindistandan 13, İrandan 11, İraktan 3, İsrailden 15, Japonyadan 1, Lübnandan 10, Norveçten 1, Pakistandan 9, Hür Lehistan 1, Hür Romanyadan 2, İspanyadan 4, Sudandan 2, İsveçreden 10, Tunustan 4, Vatikandan 3, Yugoslavyadan 3, olmak üzere 38 memleketten ceman 521 aza iştirak etmiş; bundan maada küçük azalık bedeli verenler da (yine muhtelif memleketlerden) ceman 119 "müşahid aza,, olarak katıldılar ve bu suretle XXII. Müsteşrikler Kongresine iştirak edenlerin sayısı 640 a baliğ oldu.

Kongrenin biri açılış, diğeri kapanış, üçü de umumi tebliğleri dinleme toplantısı olmak üzere 5 umumi oturumu oldu ve 1 — Eski Şark, 2 — Eski Anadolu, 3 — Sâmi dillerin tetkikleri, 4 — İslâm tetkikleri, 5 — Uzakdoğu, 6 — Ortaasya tetkikleri, 7 — Turkoloji, 8 — İndoloji, 9 — İran tetkikleri, 10 — Hristiyan Şark, 11 — Ahdiatik tetkikleri, 12 — Afrika kavimleri ve dilleri tetkikatı, 13 — eski Mısır tetkikleri, 14 — Bizans İslam münasebeti ve 15 — İslam sanatı olmak üzere 15 seksiyona ayrılarak esas mesaisini yaptı. Bu seksiyonlardan da eski Anadolu, Uzak — doğu ve İslam sanatı ikişer, turkoloji 3 ve İslam tetkikleri 4 tâli seksiyonlara ayrılmış, böylece Kongre umumiyetle 23 seksiyona ayrılarak bazı akraba seksiyonların çalışmaları luzum görülünce birleştirerek mesaisini tamamlamıştır. İslam tetkiklerinin bölündüğü tâli seksiyonlar şunlardan ibaret olmuştur: A = Arap dili ve edebiyatı, H = İslam tarihi, R = İslam diniyatı, S = İçtimaî meseleler. "İslam sanatı" seksiyonunun bölümleri de İS = umumî İslam sanatı, TİR = Türk — İran sanatı olmuştur.

Kongrede okunan veya vaktin kifayetsizliği yüzünden okunmadıkları halde zabıtlarda neşr için kabul olunan tebliğlerin yazıldıkları ve okudukları dildeki asılları Kongre zabıtlarında basılacaktır. 8-9 yüz sayfa tutacak olan bu zabıtların yakında çıkacak olan ilk cildinde Kongreye ait umumî malûmat, umumî toplantılarda okunan tebliğler, azaların listeleri ve adresleri, seyahatlere ait haberler ile birlikte seksiyonlarda okunan tebliğlerin ingilizce hülâsaları ve münaka'lara ait kısa malûmat verilmiştir. Şimdi biz bu makalede ancak seksiyonların çalışmalarına ait zabıtların türkçe hülâsasını, bir de İslamiyata ail kararları ve bu mevzua ait tebliğlerden bir kaçının türkçe tercümelerini veriyoruz. Mecmuanın gelecek sayılarında da bu tebliğlerden türkçe neşrolunmalarını faydalı gördüğümüz bazılarının tercümelerini vereceğiz.

AÇILIŞ TOPLANTISI

Bu toplantıda tebrikler, Dışişleri Bakanı Prof. Fuad Köprülü'nün şarkiyatın esas problemlerine dair görüşlerini ihtiva eden ve türkçesi aşağıda münderic açılış ve giriş nutku; Prof. J. Kramers'in İslam Ansiklopedisinin yeniden neşri ile bağlı meselelere ait nutku ve hindistanlı Dr. P. V. Kane'nin Sanskrit lugati neşrine ait nutku ehemmiyetle dinlendi.

UMUM TOPLANTILARDA OKUNAN TEBLİĞLER

(Tebliğlerin okunduğu diller parantez içinde şu kısaltmalarla gösterilmiştir: ingl = ingilizce, fr = fransızca, alm = almanca, t = türkçe, Kongrede hazır bulunmayan üyeler (*) işareti ile gösterilmiştir ki tebliği başkası tarafından okunmuş demektir.)

17. IX. *Pazartesi*: Prof. Fuat Köprülü ve L. Massignon başkanlığı altında yapılan umumî toplantı:

1 — Hindistanlı Prof. MUHAMMED NİZAMUDDİN (Heyderabad), "Arap, Fars klasik eserlerinin tetkik ve neşrinde Şark ve Garp âlimlerinin işbirliği" mevzuunu ve bu işin ne gibi şartlar altında tahakkuk ettirileceğini anlattı (ingl.).

2 — Prof. ZEKİ VELİDİ TOGAN, "Ortaçağda İslâm âleminde tenkidi tarih telâkkisi," mevzuu üzerinde konuşarak eski Yunanlıların tenkidi tarih telâkkisinin İslâmlara geçmemiş, bilhassa hâdis tenkidi yoluyla inkişaf etmiş; bu yolda müstakil fikirlerin münferid mütefekkirler tarafından ileri sürülmüş olduğunu, bunda İbn Haldun'dan daha çok Al-Biruni ile, İbn Miskavayn'in eserlerinde ve bilhassa Şihab İci'nin yegâne nüshası Yeni Cami kütüphanesinde bulunan ve tarih tenkidine tahsis edilen eserinde çok mükemmel bir surette tebarüz ettirilmiş olduğunu anlattı (alm.).

3 — Holandalı Prof. J. H. KRAMERS (Leiden) «İslâmın sosyolojisi» mevzuunu İslâm Ansiklopedisinde «Medine» mevzuuna ait yazıyı tevsian bunun bilhassa metod tarafını izah etti (fr.).

4 — Alman Prof. E. KÜHNEL (Berlin) «İslâm sanat tetkikinin aktuel meseleleri» (alm.) mevzuunu aydınlatırken bilhassa II. Cihan harbi zamanında ve sonra Orta ve Önasya ve Kuzey Afrika ve Hindistan'da bu sanatın bütün sahalarında yapılan tetkikatın neticelerini anlattı.

19. IX. *Çarşamba*: Amerikalı Prof. Götze'nin idaresinde yapılan umumî toplantıda:

5 — Prof. EKREM AKURGAL (Ankara) M. ö. birinci binin ilk yarısında Şark ve Garp münasebetlerini bahis mevzuu ederek büyük Hitit devletinin yıkılmasından ve Frigya devletinin kurulmasından sonra Önasya ve bilhassa Ege mün-takasında inkişaf eden siyasî ve medenî münasebetleri ele aldı, Yunanlıların M. önce 1100 senelerinde başlayan yerleşmelerinin Batı Anadolu sahillerine münhasır kaldığını, Hititlerin Anadolu'nun Güney - Doğu kısımlarına hicretini, Anadolu'nun Batı ile Doğu arasında temaslarda müessir transit işinin ancak M. ö. 1000 de inkişaf ettirdiğini, 2000 yıllarında daha böyle bir şey olmadığını anlattı (alm.). Söz alan Prof. Götze Yunanlıların daha ziyade Kıbrısta kaldıklarını, M. önce 12. asırda Hitit devletinin yıkılmasının bir katastrof şeklinde olmadığını ileri sürdü.

6 — Holandalı Prof. J. J. L. DUYVENDAK (Leiden) «Bir Çin ilâhî komedyası» mevzuunda konuşarak Dante'nin Şarktan mülhem olarak vücade getirdiği eserin mevzuunun 14. asır Çin'inde işlenmiş, sonra Uygurlar ve Ortaasya yoluyla Batıya intikal etmiş olduğunu izah etti (ingl.).

7 — Belçikalı Prof. G. GOOSSENS (Malébis), «Asurilerin M. ö. IX. asır siyaseti», ni izah ederek bu devletin bilhassa Anadolu'da takip ettiği siyaseti mufassal olarak anlattı (ingl.).

8 — Prof. R. C. MAJUMDAR (Banaras, Hindistan), «Hind medeniyetinin bazı karakteristik hususiyetleri», mevzuu üzerinde konuşarak (ingl.) bu medeniyette ruhî hususların maddî ve cismanî cihetlere üstün olduğunu; kast'ı, devlet, hukuk, insanın şahsiyeti, başka kavimlerle karışma istidadı hususlarını aydınlattı.

SEKSIYON I VE II = ESKİ ŞARK VE ESKİ ANADOLU

16. IX. Pazar sabahı: Başkan Amerikalı Prof. A. Goetze:

Başkan seksiyon mesaisini bir açış nutku ile tanzim teklifinde bulunurken Türkiye'nin Şark arkeolojisi bakımından ehemmiyetini tebarüz ettirdi, sonra bu I ve II başkanlıklarına tayin olunan zevat kendi aralarında toplanarak bu iki seksiyonun birleşerek çalışma plânını tesbit ettiler.

9 — Amerikalı Prof. S. N. KRAMER (Philadelphia) «Sumerlerin zekâ ve hikmeti» ni (ingl.) Sumer atasözlerini ve onlara esas olan fikirleri izah etti.

10 — İsviçreli Dr. R. WERNER* (Zürich), «Hieroglif Hititcesinin Hindo - Avrupa dilleri arasındaki mevkii», (alm.) mevzuunu izah ederken bu dilin *Kentum* dilleri meyanında yer almakta olduğu fikrini ileri sürmüştür.

Münakaşasına Goetze ve başkaları iştirâk etti.

11 — Prof. SEDAT ALP (Ankara), «Şamuha şehrinin yerini tayin (alm.) mevzuu üzerinde konuşarak bu Hitit şehrinin Malatya'nın kuzeyinde bulunmuş olduğunu anlattı,, Tebliğin münakaşasına Prof. Goetze ve başkaları iştirâk ettiler.

12 — Prof. MUZAFFER ŞENYÜREK (Ankara), «Anadolu'nun kalkolitik ve bakır çağı ahâlisinde hayat süresi,, ni (ingl.) tesbite yarıyan vesikaları ortaya koydu ve o zamanki ahâlinin 40 yaşını geçerek ölenleri nadir bulunduğunu, 13 - 40 yaşları arasındaki kadınların ise erkeklerden daha çok ölmüş olduğunu bize kadar gelen iskeletlerin tetkikine dayanarak izah etti, ve tebliğ büyük ilgi ile dinlendi.

13 — Almanyalı Prof. H. E. STIER (Münster) «Hititler ve eski Şark,, (alm.) mevzuu üzerinde konuşarak Hitit medeniyetinde hâkim unsurun şarklı olduğunu ve İndo - german unsurunun pek az olduğunu ileri sürdü. Münakaşada Hâmit Zübeyir Koşay bu kültürde Hititlerden evvelki Protohitit ahâlinin medeniyetini, yani yerli unsurun başlıca rol oynadığını söyledikten sonra Prof. Stier Hitit medeniyetinin Garple Şark arasında bir vücut olarak meydana geldiği hakkında ek izahlar yaptı.

14 — Dr. FÜRÜZAN KINAL (Ankara) tebliğinde iki yüzlü Janus ilâhının Kapadokyalılardan ve Hititlerden Etrüskler vasıtasıyla Roma panteonuna geçtiğini anlattı (alm.) Münakaşada Carnoy (Louvain) bu fikre iştirâk etmediğini, S. N. Kramer ise bu iki yüzlü ilâhın Sümerlerde de olduğunu anlattılar.

15 — Kıbrıs adasında müze müdürü P. DİKAİOS (Nikosia), "Kıbrıs'ın Anadolu ile eski münasebeti,, (ingl.) mevzuunu projeksiyonlarla anlattı. Münakaşada Miss Th. Goell ve K. Bittel Kıbrıs'ta ve Anadolu'da, bilhassa Hasan Dağında bulunan obsidianın bu meselenin izahı için haiz olduğu ehemmiyeti tebarüz ettirdiler.

16 — Yunanlı D. KTİSTOPOULOS (Atina)* un «Bazı Minos kelimelerinde te-kerrür eden işaretler» (fr.) mevzuuna dair yazısında Girid'in eski medeniyetini temsil eden Minolu'lardan kalan kitabeleri öğrenmekte Schliemann'dan sonraki ilerlemelerin son safhasını ve Minos dilinin eski Anadolu dilleri ile bağıllığı anlatılmıştır.

17 — Alman Dr. B. ROSENKRANZ *(Udem) tebliğinde «Luwi dilini tetkiki şimdi ki durumu» nu anlatmıştır.

17. IX. Pazartesi sabahı: Reis: H. Bossert.

18 — Dr. TAHSİN ÖZGÜÇ* (Ankara), «Kaniş şehri Kârum'unun devrini ve tabakalarını tesbit» (alm.) ederken bu Kârum'un Kaniş şehrinin «forum» olduğunu ve bunun Ur'un üçüncü sülâlesi zamanında daha mevcut olduğunu ve tabletleri havi tabakaları anlattı.

19 — Dr. EMİN BİLGİÇ (Ankara), «Anadolu'nun Hititten önceki ahâlisinin evlenme hukukunun orijinal tarafları» (alm.) unvanlı tebliğinde Kültepe tabletlerinden Asurilerden yerli kadınlarla evlenenlerine ait olanlarından Asurilerin bu hususta yerli kanunlara tabi kaldıklarını anlattı.

20 — Dr. KEMAL BALKAN* (Ankara) «Kültepe tabletleri hakkında» (fr.) malûmat vererek 4000 kadar olan bu tabletlerden şimdiye kadar ancak 1000 kadarının tetkik edilebildiğini, kalanlarının daha temizlenmemiş olduğunu tebarüz ettirmiştir.

21 — Dr. NİMET ÖZGÜÇ* (Ankara) "Kültepe hafriyatında yeni bulunan mühür baskılarında görülen yerli uslûpleri,, (ingl.) anlatırken muhtelif uslûplerde eski Anadolu ahâlisinin uslûp yaradış hususlarını tarif ettirmiştir.

Her dört tebliği toptan ele alan Prof. Goetze ve Prof. Bittel, Tahsin Özgüç'ün arzettiği tabakalardan ancak 2. tabakanın kolinisasyon devrine ait olabileceğini, III. ve IV. tabakaların ise Asurden evvelki devirlere ait olacağını, Karum'un T. Özgüç'ün aldığı zamandan daha eski zamanlara alınması gerektiğini söylediler ve tebliğlerin ilmî değerini tebarüz ettirdiler.

18. IX. Salı sabahı: Reis Fransız âlimi Prof. R. Labat.

22 — Fransız âlimi Prof. C. F. A. SCHAEFFER (Paris) "Ras-Şamra (Ugarit) da bulunan bir kiralî mühür,, mevzuu üzerinde konuşarak hiyeroglif Hitit yazılı mührün Mursilis II ye ait olacağını ve Ugarit'in büyük Hitit devleti camiasına dahil olup olmadığı meselesini izah etti. Münakaşayada: Sedat Alp, K. Bittel, Goossens ve Barnett iştirâk ettiler.

23 — Prof. A. GABRIEL (Paris - İstanbul), "Frigiya'da arkeoloji tetkikleri,, mevzuunu izah ederken (fr.) ezcümle Milâddan önce 7. asırda Midas şehrinde demircilik sanatının inkişafını tebarüz ettirdi.

24 — Amerikalı Prof. A. GOETZE, "Eski Babil tarihinde Eşnunna'nın rolü,, (ingl.) nü anlatırken, Dicle ile yukarı ve aşağı Zab nehirleri arasında bulunan Eşnunna memleketinin Asur ve Babil tarihi bakımından ehemmiyetini, Babil kiralı

Hamurabi ve Asur kralı Şamşı Adad devrindeki vaziyetini izah etti. Münakaşaya Prof. S. N. Kramer, G. Goossens iştirâk ettiler.

25 — İsraili Prof. R. S. TOURNAY (Kudüs), "Asuri kralı Tukulti-Niurta II nin neşredilmeyen stel'i,, (fr.) unvanlı tebliğinde bundan 3 sene önce Halep yanında bulunan ve Milâddan önce 9. asırda Aramîlerin Lagê ülke ve şehirlerinin Asurilerce işgal edilmiş olduğunu gösteren kitabeli mezar taşını izah etti ve bununla Asurîlerin kendilerinin Kargamışa yol açmış olduklarını belirtti. Münakaşaya G. Goossens iştirâk etti.

26 — Fransız âlimi M. LAMBERT* (Paris) "Sümercede baba kelimesi,, mevzuuna ait tebliğinde (fr.) bu kelimenin karşılığı olarak kullanılan üç kelimeyi izah etti.

27 — İsviçreli Prof. E. SOLLBERGER (Genova), "Girsu kralı Urukagina,, (fr.) unvanlı tebliğinde Girsu'nun Lagosh'tan ayrı bir şehir olduğunu ileri sürdü ve Urukagina'nın zamanını tesbit etti.

18. IX. Salı öğleden sonra. Reis: Belçikalı Prof. Henri Grégoire

28 — İsraili Mrs. R. AMİRAN (Kudus) "İlk bronz devrinde Anadolu-Filistin temasları,, mevzuunu projeksiyonla izah etti (İngl.).

Münakaşaya Goetze, Dikaios, K. Bittel, ve Th. Goell iştirâk ettiler.

29 — İngiliz âlimi Prof. W. M. CALDER (Edinburg), "Galat Frigiyasının sınırları,, (İngl.) mevzuuna dair tebliğinde bu ülkenin tarihî coğrafyasını aydınlatan bir çok yeni malumat verdi.

30 — Belçikalı Prof. A. J. CARNOY (Louvain) "Pelasg-Lydiyan-Etrusk,, münasebetlerine dair kendisinin yeni buluşlarını arzetti. (fr.).

31 — Alman Dr. Franz STEINHERR (İstanbul) "Karya tetkiklerinin şimdiki durumu,, (alm) mevzuu üzerinde konuşarak batı Anadolunun bu eski dil ve medeniyet hakkında tetkikatın son safhalarını izah etti.

19. IX. Çarşamba sabahı: Reis: Prof. S. N. Kramer.

32 — Hollandalı Prof. F. J. DE WAELE (Nijmegen), "Eski Anadolu tarihi tedrisatını üniversitelerimizdeki Klasik tedrisat programı içine almak,, (İngl.) unvanı altında yaptığı tebliğinde Avrupa üniversitelerinde Anadolu tetkikatının bilhassa eski Yunan tarihini öğrenmek yolundaki ehemmiyetini tebarüz ettirdi.

33 — Dr. HALET ÇAMBEL (İstanbul) Alişar III namı ile anılan keramik tipi hakkındaki tebliğinde, münakaşalara yol açmış olan bu problemi inceledi, bugüne kadar ele geçen stratigrafik müşahedelere dayanarak bunların M. ö. 3 üncü binin son asırlarına ait olduğunu belirtti (İngl.).

34 — İngiliz Mr. R. BARNETT (London), "Nemrud fil dişleri eserleri,, (İngl.) ne dair söylediklerinde bu şehrin harabelerinde bulunan ve fil dişlerinden yapılan müzeyyen eserleri guruplara ayırdı.

35 — İsraili Prof. E. L. SUKENİK (Kudus) Tel — Aviv yanında yapılan hafriyatlarda bulunan bir takım eserleri Hyksos eserleri olarak izah etti.

36 — Alman Dr. URSULA - MOORTGAT CORRENS (Berlin) "Mesopotamiya sanatında garbî samî unsurlar,, (alm) diye Halep yanında bulunan, fakat Hititlerden evvelki Amuru'lar zamanına ait olduğu anlaşılan eserlerdeki kıyafetlerden bahsetti.

37 — Amerikalı Prof. A. U. POPE* (New York) gönderdiği "Dini merasim

şehri olmak bakımından Persopolis,, (ingl.) unvanlı tebliğinde bu şehirde eski İran dinî merasiminin icra edildiği yerlerden ve bunu belirten kaynaklardan bahsetmiştir.

38 — Fransız âlimi H. DEL MEDICO * (Paris) gönderdiği tebliğinde yeni Hitit yazılarına göre Sargon II devrinde Küçükasya'nın güneydoğu kısmının siyasi vaziyetlerini izah etmiştir. (Okuyan M. S. Mayer)

Bugünün öğleden sonraki oturumunda Paris'te Assyriologlar tarafından intihap olunan "Asirioloji transkripsiyon komisyonu,, nun oturumu oldu; A. A. Goetze, R. Labat, G. Goossens, R. J. Turnay ve E. Sollberger'den ibaret olan bu komisyonda B. Landsberger, A. Falkenstein, S. N. Kramer, Th Jacobson, İ. J. Gelb, R. Labat, ve W. v. Soden ilâveten intihap olunup daimî surette faaliyette bulunacak olan bir "Asuri Sümer ve Akad Transkripsiyon Komisyonu,, kurulmuştur.

20. IX. Perşembe öğleden sonra: Reis: Vatikan mümessili Prof. Pohl.

39 — Prof. H. BOSSERT (İstanbul) «Hititlerin yazı maddeleri ve yazı âletleri» mevzuuna dair tebliğince M. ö. 2 ci bin yılında yazılan Hitit yazılarının tahta üzerinde de hiyroğlifle yazmış, bunları gösteren mühürlerin Tarsus'ta bulunmuş, fakat daha neşredilmemiş olduğunu; birinci binin ilk dörtte birinde yine tahtalar yahut deri üzerinde hiyroğlifle yazılmış, M. ö. IX. asırda yazı maddesi ve üslûplerinde yeni inkişaf lar husule gelmiş ve altın kalem kullanılmış olduğunu projeksiyonla anlattı ve Yunanlılar'daki «dyptychon» un Hititlerden kalmış olduğunu da ilâve etti. (alm.)

40 — Dr. MUHİBBE DARGA (İstanbul) "Karatepe'de bulunan muhtelif eserlere dair bazı notlar,, (fr.) ismindeki tebliğinde burada bulunan keramiklerin üslûpları hakkında mukayeseler yaptı ve eski şehrin tarihini anlattı.

41 — İngiliz âlimi F. J. TRİTSH (Birmingham) «Lykiya Chimaira'sı» (ingl.) mevzu üzerinde konuştu ve Likya'da Chimaira isminde hayvan ilâhı ile bir geyik ilâhının beraber yaşadığı hususunu aydınlattı.

42 — İngiliz âlimi SETON LLOYD (Ankara - London), «Harran ve Yarıncı» adlı tebliğinde buralarda yeni yapılan hafriyatı, Sultantepe'deki kazılarda meydana çıkan ve M. ö. 784 yılına ait tabletler bulunduğunu açıkladı.

43 — Yugoslav âlimi Prof. V. KOROSEÇ * (Belgrad) «Eşnunna ve İsin'de bulunan kanun kitaplarının Mesopotamya ve Küçükasya'da hukukun tekâmülü bakımından ehemmiyeti» (alm.) unvanlı tebliğinde Asurilerin ve Eşnunna'nın aile ve miras hukuku cihetini izah etti.

21. IX. Cuma sabahı: Reis: Papalık murahhası Prof. A. Pohl.

44 — Fransız Mr. H. E. DEL MEDİCO * (Paris) nın İstanbul Asarîatika Müzesindeki meşhur lâhitlerden «Ağlayıcılar lâhdi» diye tanınan lâhdin resimlerine dair raporu (fr.) okundu. Tebliğci burada tasvirlerle esas olan motiflerin eski Fenike'nin Akabat masalına dayanmış olacağını ileri sürmüştür.

45 — C. RATHIENS * (Hamburg) «Eski takdime buhurları yollarının ehemmiyeti» ni tebarüz ettiren tebliğinde (alm.) Aden körfezi ile Lübnan arasında M. ö. III. asırdanberi getirilen buhurların ve gemi inşası katranının getirilme yollarının kültür mübadelesi tarihindeki değerinden bahsetmiştir.

46 — Amerikalı Miss The. GOEL (New York) «Komagenlerin hükümdarı Antiochus'un türbesi» ni tavsif etti. (ingl.)

22. IX. *Cumartesi sabahı*: Reis: Prof. K. Bittel.

47 — Amerikalı Prof. W. F. ALBRIGHT * (Baltimore), «Güney Arabistan'da yeni yapılan arkeoloji tetkiklerin neticeleri» mevzuuna dair tebliğinde (ingl.) Timma yanındaki hafriyatın üçü İslâmdan evvelki zamanlara ait olan 10 tabakasından en eskisinin M. ö. 625 - 600 senelerine ait olduğunu, fakat başka kazılarda M. ö. 1500 yıllarına ait eserlerin meydana çıktığını anlattı.

48 — Prof. K. BITTEL (Tübingen - İstanbul), «Boğazköy - Hattuşaş'ın en eski tarihi» ni aydınlatmış, bu arada pek kıt olan tarihî belgelerden ziyade kazıda elde edilmiş bulunau stratigrafik belgelere dayanmıştır. Projeksiyonlu olan bu tebliğde Boğazköydeki en eski arkeolojik kalıntıların M. ö. 3 üncü binin sonlarına ait olduğu belirtilmiş, 2 nci binin başlarında Hattuş'un Anadolu'daki en eski Asur ticaret merkezleriyle münasebet halinde bulunduğu açıklanmıştır.

49 — Dr. U. BAHADIR ALKİM (İstanbul) «Domuztepe'deki yeni araştırmaların neticeleri» mevzuuna dair projeksiyonlu tebliğinde (ingl.) Karatepe karşısındaki Domuztepe'de 1947 - 50 yılları arasında yapılan kazıların neticelerini, bunun dört tabaka arzettiğini, en eskisinin M. ö. 9. asıra ait olduğunu anlattı ve Domuztepe eserlerinin Karatepe eserlerinden daha evvelki bir zamana mal edilmesi gerektiğini, heykeltraşlık buluntularının bu fikri desteklediğini söyledi.

Büyük bir ehemmiyetle dinlenen bu tebliğleri takibeden ciddi münakaşalara Miss Th. Goell, R. D. Barnett, P. Dikaios, T. O Callaghan, B. Balog ve A. M. Honeyman iştirak ettiler.

50 — İngiliz Michael GOUGH * (Edinburg) «Anazarbos'ta bulunan Mithraik kitabe» diye 1950 de Kilikya'da Aynizerbe stadium'unun güney doğu kısımlarında bulunan M. ö. 3. asır Selevkus Julius'a ait mithra yazısından bahsetti. (W. M. Calder okudu).

51 — İsraili Dr. İmanuel BEN-DOR (Kudüs) Filistin'de Adzib'de keşfettiği kısa ve çoğu ismi haslardan ibaret Fenike kitabelerinden bahsetti. Münakaşaya iştirak eden Prof De Waele burada bulunan ve küçük plastik noktalara malik figürlerin ehemmiyetinden bahsederek Efes Artemis'inin bir sâmi nazîri olan bereket ilâhesi ile bağılı olması ihtimalinden bahsetti.

Bu seksyona ait olup da okunmayan fakat zabta alınan tebliğler:

52 — Çekoslovakyalı Prof. L. J. KRUŠINA CERNY * (Praga) 1924 - 25 senelerinde Prof. Hrozni'nin idaresinde Halep yanında Erfad tepesinde yapılan hafriyatta bulunan terrakotları bahis mevzuu eden tebliğinde bunların M. ö. 7-5. asırlara ait olduğunu izah etmiştir. (ingl.).

53 — (321) — Çekoslovakyalı Prof. J. KLİMA * (Praga) gönderdiği tebliğinde Hamurabi'den evvelki hukukî kaynaklara, bilhassa Eşnunna kanunlarına ve Asiyaly metinlerine dayanarak eski Babil esir hukukuna dair geniş malûmat vermiştir. alm.)

54 — Amerikalı Prof. E. H. STURTEVANT * (New Haven) «Hitit dili gramerinin diğer Hindo - Avrupa dilleri gramerleri ile mukayesesi» mevzuuna dair tebliğinde (ingl.) Hitit dilinin diğer Hindo - Avrupa dillerinden çok eskiden ayrılmış olan ve «Proto - Anatolian» yahut «İndo - Hitit» ismi verilen bir müstakil gurupu teşkil ettiği ve daha ziyade Hind diline yakın olduğuna dair nazariyesini teyid eden bazı deliller getirmektedir.

55 — İngiliz âlimi R. A. CROSSLAND * (Oxford) ise «Çivi yazılı hititçe ile

Hindo - Avrupa dilleri arasında münasebet» mevzuuna ait tebliğinde (ingl.) Sturtevant'ın zikri geçen nazariyesi ve Hitit dilini Grek ve Ermeni dillerinin türediği asıldan gösteren G. Bonfante'nin nazariyelerini reddederek Hindo - Avrupa dillerinden «Grek - Tokhar», «Kelt - İtalik» ve «İran - German» gurupları daha biri birinden ayrılmadığı devirlerde Hitit dilinin bu gurupların ana kaynağından ayrılmış olduğunu, mamafih Kelt - İtalik dilleri gurupunun menşei olan bir ana dilin Hititçe'nin ayrıldığı ana dil ile yakınlığı olduğunu ileri sürmüştür.

56 — Yunanistanlı M. MERLIER (Atina) Atina Etnograf tetkikleri merkezinde Küçükasya üzerindeki çalışmalarından bahsetmiştir (fr.).

57 — İngl. Prof. J. GARSTANG* (London) Güney Türkiye'de kalkolitik devrin askerî mimarisi mevzuuna ait tebliğinde (ingl.) Mersin yanında Yümüktepe'de Neilson ekspedisyonu tarafından 1939 da yapılan hafriyatın neticelerinden bahsetmiştir ki zamanı milâttan önce 3600 yılları olarak tesbit edilmiştir.

III. = SÂMÎ DİLLER TETKİKATI

12. IX. Pazartesi sabah: Reis: Prof. G. Levi Della Vida

58 — İngiliz Dr. A. F. BEESTON «İslâmdan evvel güney Arabistan'da kadının vaziyeti» (ingl.) ni izah ederek bu medeniyetin Babil medeniyetinin aynı olduğunu, kadınların tapınaklarda ayinlere iştirâk ettiğini, rahibelerin şiirle efkâr umumiye üzerinde tesir ederek zamanımızın gazetecileri işini gördüklerini, Athtar isimindeki ilâhe namına ayinli ve toplu nikâhlar yapıldığını, İslâm devrindeki *qıyan* ve *awahir* isimleriyle tanınan fahişeler müessesesinin kaynağı bu cenubî Arap kültürü olduğunu anlattı. Münakaşaya Goitein ve Leveen iştirâk ettiler.

59 — İspanyalı Prof. F. GANTERA (Madrid) İspanya tarih biliminde Yahudilerden (fr.) bahsederek bilhassa 15. asır İspanyanın tarihine dair daha neşrolunmıyan kaynaklarda Yahudilerin ve mütenassırlarının o zamanki kültür hayatında oynadıkları rolün mufassalan anlatılmış olduğunu belirtti. Münakaşaya Vallicrosa (Barselon) iştirâk etti.

60 — İngiliz Prof. G. R. DRIVER (Oxford) Ahdiatikte zikri geçen canavarlardan *Behemoth* ve *Leviaten*'in timsah ve nilatı olmasına dair fikirleri reddederek *Tannin*'in de tarihi tabiide görülen muayyen canavarlarla birleştirilmesindeki güçlüğü tebarüz ettirdi.

61 — Fransız âlimi Prof. G. R. BOSCH-GIMPERA (Paris) Fenikelilerin Magribi aksâ'daki rollerini izah ederek bunların İspanya'da M. ö. 1100 senelelerinde yerleşerek batı Afrika sahillerini keşfetmiş olduklarını, 15. asır Portekizlerinin onların izierinden gitmiş olduklarını ileri sürdü.

18. IX. Salı sabahı Reis: Prof. G. R. Driver

62 — Belçikalı Prof. R. DE LANGE (Louvain), Schaeffer'in Ras - Schamra hafriyatından, Virolleaud ve Gordon'un tabletler neşrinden sonra geçen 20 sene zarfında Ugarit memleketi ve kültürü hakkında yapılan tetkikattan, bu memlekette konuşulan Sami dilden ve Ugarit yazısı ile yazılmış yeni bir kitabenin bulunuşundan bahsetti. (fr.)

63 — Alman Prof. K. H. RENGSDORF (Münster) «Rabbin edebiyatına

göre Yahudilik» ten (alm.) bahsederek Strack - Billerbeck'in bu mevzua ait mesaisinden sonra husule gelen inkişafı ve bu hususta hâlen Almanya'da yapılmakta olan tedkikatı anlattı ve mevzuun beynelmilel mesai ile ilerletilmesi gerektiğini izah etti. Bu tebliğ dolayısıyla yapılan ciddi münakaşa hitamında müstakbel Müsteşrik kongrelerinde Yahudilik tedkikatının ayrı bir yer tutması icabetliğine dair bir karar kabul edildi.

64 — Portekizli Prof. J. MILLAS (Barselona), «İspanya'da Fenikelilerden kalan yer isimleri» ni bahis mevzuu etti. (fr.)

20. IX. Perşembe sabahı; Reis: Prof. G. R. Driver

65 — İngiliz Prof. A. HONEYMAN (St. Andrews), şimalî ve cenubî Sâmî alfabelerde harflerin sırası meselesi üzerinde konuşarak bunların eski Ugarit alfabesinden türediklerini ve cenubî Arabistan'daki eski Kataban alfabesindeki sırayı takip ettiklerini, bunun da Ethiof (eski Habeş) alfabesi ile aynı esaslara dayanmış olduğunu Kanaan yazısının sırası ise Ugarit'ten geldiğini ileri sürdü ve tebliğini resimlerle anlattı (ingl.).

66 — Alman Prof. A. M. SCHAADE (Hamburg), cenubî Arabistan'da konuşulan ve Sâmî diller ailesinde ayrı bir gurup teşkil eden Mahri mıntıkası dahilinde konuşulan dilde müennes ve müzekker sigalarının, keza müfred ve cemi edatlarının kasten değiştirildiğini tesbit ederek, bu işin - başka Sâmî dillerden de misal getirerek - cinlerden sakınmak, onları yanıltmak için iptidai din akidelerine göre yapılmış olacağını ileri sürdü.

Bu seksiyona ait okunmayan tebliğler:

67 — Belçikalı Prof. G. RYCKMANS* (Louvain), cenubî Suriye'de İslâm'dan önce yaşayan Arap kabilelerinin, o cümleden bilhassa Safai'lerin dil, din, âdet, siyasî ve içtimai hayat hususlarını tebârüz ettiren kaya ve taşlar üzerinde yazılmış arapça kitabelerinden; bunların bir Corpus Inscriptorum Semiticarum şeklinde, bizzat kendisinin idaresinde neşrine bu sene Mayıs ayında başlanıp ilk fasikülü çıktığından; bunlarda Safâiler'e ait 5380 kitabenin tedkik mevzu olduğundan bahsetmiştir (fr.). Milâdın I - VII. asırlarına ait olan bu kitabelerde pek çok şahıs isimleri, nesebnâmeler zikredilmekte, ve bu mesâi netiycesinde mezkûr kitabeler İslâm'dan önce ve İslâmın zuhuru zamanında kuzey Arapların kültürlerini öğrenmek için en mühim ilk kaynak işini görmektedirler.

68 — Proj. H. FELEİSCH (Beyrut), «Yapmayı ifade eden fa'al ismi» mevzuunu ele alarak, arapçadaki "fa'al,, "fi'âl,, ve "fa'al,, ve umumi Sâmî dilleri morfolojisinde "fa'al,, "fa'âl,, şekillerinin genetik bağlantılarından bahsetmiştir (fr.).

69 — Prof. A. SCHLEİBER* (Budapeşte) tarafından gönderilen tebliğde, Budapeşte'nin Buda kısmında Türk devrinden kalan yahudice mezar taşlarından bahsedilerek, Arpad sülâlesi zamanından ve 1273 senesinden kalan mezar taşlarından maâda diğer bütün yahudice mezar taşlarının Türk hâkimiyeti zamanından kalmış olup 1577 - 1688 senelerine âdiyyeti izzah edilmiştir.

IV a = İSLÂM TEDKİKLERİNİN, ARAB DİL VE EDEBİYATINA TAHSİS EDİLEN KOLU

16. IX. Pazar sabahı; Reis: Prof. H. A. R. Gibb

70 — Alman Dr. D. J. KRAEMER (Tübingen), Theodor Nöldeke'nin te'lif

ettiği şevâhidli Arap lügatinin ilâvelerle neşri ve bu hususda milletlerarası işbirliğinin zarureti hakkındaki mufassal tebliğinde buna dair plânları serdetti. Münâkaşada Prof. Levi Della Vida konuştu.

71 — Lübnanlı Prof. E. LATOR (Beyrut), Arap dili gramerini sadeleştirmenin plânları üzerinde konuşarak bu grameri Avrupa usulüne göre sadeleştirmenin yollarını ve transkripsiyon meselelerini bahis mevzuu etti ve H. A. R. Gibb, André Malzac (Paris) ve başkalarının iştirakiyle geniş münâkaşaya yol açtı.

16. IX. Pazar öğleden sonra; Reis: İspanyol Prof. Garcia Gomez

72 — İtalyan Prof. F. M. PAREJA (Roma)'nın, Arap yazısı transkripsiyonu meseleleri üzerindeki konuşması da, E. Lator'un tebliğinde olduğu gibi, bu meseleye dair uzun münâkaşayı mücbib oldu.

17. IX. Pazartesi sabahı; Reis: Mr. Ch. Kuentz

73 — İtalyan âlimi ANTONIO D'AMILIA * (Roma), Şaḥnun al - Tannûhî'nin mâlikî fıkḥına ait «Mudawwant al - kubrâ» ismindeki kitabının «kitâb al - ğaşb» kısmına ait tebliğinde Mâlikî mezhebinde «ğaşb» ve «ta'addî» ve «has milk» meselelerini bahis mevzuu etmiştir (ingl). Münâkaşaya E. Lator, Miss V. Vaglieri iştirâk ettiler.

74 — İspanyol Prof. E. GARCIA GOMEZ (Madrid), Endülüs âlimlerinden İbn Ḥazm al - Qurtubî'nin «Ṭavq al - ḥamâma» nam eserinin kaynaklarını izah etti ve münâkaşa edildi. (fr.)¹⁾

75 — Dr. W. GOTTSCHALK (İstanbul), İbn Sa'd'ın Peygamber siyerine ait «Ṭabaqât» kitabının Leiden'de basılmış olan indeksinin üçüncü cildi ile alâkalı meseleleri anlattı.

76 — Cezayirli M. HADJ - SADOK (Cezayir), Cezayir Arap lehçesinde kullanılan fransızca kelimelere ait tebliğini okudu. Münâkaşaya suriyeli Dr. Sâmi Dahân ve mısırlı papas Anawati iştirâk ettiler.

Celse sonunda Dr. Gottschalk, Seksiyon üyelerini Üniversite kütüphanesinde kongre dolayısıyla tertip edilmiş olan yazma eserler sergisini ziyarete dâvet ederek onlara sergide rehberlik etti.

18. IX. Salı öğleden sonra; Reis: Prof. Muhammed Nizamuddin

77 — Mısırlı GEORGES ANAWATİ (Kahire) İbn Sina'nın siyasî düşüncelerine ve hal tercümelerine ait bazı kayıtları ihtiva eden *Hikmet al-arûḍîya* nam felsefî eserinin yazma nüshaları hakkında malûmat verdi ve tezi muhtelif zevat tarafından münâkaşa edildi.

78 — Fransız âlimi S. DE BEAURECUEIL (Kahire) tebliğinde XI. asır mutavassıflarından Heratlı Şeyh Abdullah al - Anşârî'nin eserlerini, «Münacât», «Zamm al-kalâm», nam eserlerinin neşri meselesini ve «Manâzil al-sâirîn», nam eserinin Carullah Efendi kütüphanesinde N. 1051 de mevcut yazma şerhinin müellifinin Zeyneddin al - Ḥavâfi olacağını ve bu şerhin ehemmiyetini izah etmiştir (fr.) .

79 — Tunuslu FADL BEN ACHOUR (İbn' Aşûr, Tunus), Endülüs âlimi İbn Ḥazm al - Qurtubî'nin fıkḥa ait ve bugüne kadar meçhul kalmış bir eserinden bahsetti. Tebliğ sahibine göre bu eserin yegâne yazması Ben Achour ailesinden birinin

1) Bu tebliğ şimdi Madrid'de «Al-Andalus», mecmuaasında (XVI. c.) yayınlanmıştır.

hususî kütüphanesinde bulunmakta ve bu eserde İslâm fıkhı Zâhiri mezhebi bakımından çok orijinal bir şekilde yazılmaktadır.

80 — Fransız âlimi Prof. G. S. COLİN (Paris), Malta'da konuşulan dilin Arap şivelerine nisbetini izah ederken, bunun batı arapçasına bağlı olduğunu belirtti.

81 — İranlı âlim MUCTABA MİNOVÎ (Tahran), nushası Ayasofyada bulunan "Kitâb al-Burhân"ın müellifinin kim olacağı meselesi üzerinde konuştu.

19. IX. Çarşamba sabahı ; Reis : Prof. H. A. R. Gibb

82 — İngiliz âlimi Prof. D. M. DUNLOP* (Cambridge), İbn Bâcca (Avermarce) hakkındaki mülâhazalarında Endülüs'ün bu büyük feylesofunun hayatı ve eserlerine dair yapılan yeni tedkikleri anlattı ve tebliğin münâkaşasına H. A. R. Gibb ve J. Kramers iştirâk ettiler.

Seksiyon azalarının ekseriyeti sergilerde meşgul olduğundan bu celseye az kişi gelmişti, bu yüzden reis Gibb celseyi erken tatil etti.

22. IX, Cumartesi sabahı ; Reis : H. Ritter.

83 — Fransız âlimi Prof. H. MASSË (Paris), XI. asır müverrihi İmadeddin İsfahânî'nin "Al-fatḥ al-qissî," nam eserini, tarihî hâdiselerin retorik üslûba fazla ehemmiyet verilerek kapalı ibarelerle yazılmış olması dolayısıyla, fransızcaya yâni bir Avrupa diline tercüme ederken ne gibi usûllere müracaat etmek gerektiğini izah etti (fr.). Münâkaşasına H. A. R. Gibb ve Abd al-Vahhab Paşa iştirâk ettiler.

84 — Rus âlimi Prof. V. MİNORSKY (Cambridge), "Abu Dulaf'ın ikinci seyahatnâmesi," (fr.) unvanlı tebliğinde, X. asır Arap seyyahı Abu Dulaf'ın, 1923 te Z. V. Togan tarafından İran'da Meşhed kütüphanesinde keşfolunan yeni bir seyahatnâmesinden öğrenilecek yeniliklerden bahsetti. Münâkaşasına M. Conrad (Cezair) iştirâk etti.

85 — Tunuslu BEN YAḤYĀ* (Tunus)'nın, İshâk İbn İmrân'ın "Kitâb al-malanḥülâ" nam eserine dair tebliği (fr.) okundu. Münâkaşası İtayan âlimi T. Sarnelli ve başkaları tarafından yapıldı.

86 — Dr. AYDIN SAYILI (Ankara), Fâtimî halifesi al-Hâkim'e nisbet edilen rasathaneden bahsederek bunun mevcut olmadığını isbat zimmında yaptığı tedkiklerini okudu (ingl.). M. Nizamuddin münâkaşaya iştirâk etti.

87 — Hindistanlı Prof. MUHAMMED NİZAMUDDİN (Haydarâbâd), Haydarâbâd Osmaniye Üniversitesinde İslâm eserlerini neşirle meşgul olan "Dâirat al-ma'ârif al-'Osmâniya," enstitüsünün Arap edebiyatına ait metinler neşrini, bunun programını ve bu neşriyatta beynelmilel âlimlerin iştirâk ve yardımlarına ihtiyac olduğunu anlattı (ingl.). Münâkaşasına H. Ritter ve H. A. R. Gibb iştirâk ettiler.

88 — İtalyan âlimi Prof. T. SARNELLİ (Napoli), Araplarda ve diğer İslâm kavimlerinde tıp ilminin inkişafı tarihine ait tebliğinde (fr.), bu mevzua ait muasır ilmî tedkikatın bugünkü durumunu izah etti.

89 — Mısırlı Dr. MUHAMMED MUSTAFA (Kahire), İbn Ayas tarihinin neşrolunmıyan ve bugüne kadar meçhul kalan kısımlarının, tarih tedkikatı bakımından ehemmiyetini izah etti (alm.).

Bu seksiyonda okunmayan tebliğler :

90 -- Pakistanlı SIRAC AL-ḤAQ (Decca), tebliğinde bâtil akideler (hers)

yayma suçıyla idam edilmiş olan yahudi Amîn al-Batqî'nin İslâm'da kaza ve kadere ait manzum sualine İbn Teymiye'nin verdiği manzum cevabın 1906 neşrini ikmalen, eserin Londra ve Berlin nüsha farklarını ve eksiklerinin tamamlayarak yeni izahını yapmıştır.

91 — Hindistanlı Prof. L. ROY CHOUDHURY (Kalküta), tebliğinde Hind medeniyetinin Arap medeniyeti üzerindeki tesirlerinden bahsetmiştir.

92 — Mısırlı Prof. AMİN AL-HÜLİ (Kahire), "Arap nahvinde içtihad meselesi,, unvanlı tebliğinde (arap.) nahivcilerin Arap dilinde de, kıyasın değil, istikrânın âmîl olduğunu bilmeleri ve fıkıh usûlünü nahve tatbik eylemelerini tavsiye etmekte, bir taraftan Arap dilinin sâbit kaidelerle bağlanmış olduğunu, diğer taraftan onun hayata intibak istidadını "dilde içtihad,, sıfatıyla tarif etmektedir.

93 — Hindistanlı Prof. Muhammed ABDURRAHMAN HAN (Haydarâbâd), "Ortaçağ Arap ilmi eserlerini daha ciddî bir tenkide tâbi tutarak inceleme,, (ingl.) mevzuuna ait tebliğinde böyle usullü tedkikatın verebileceği yeni netice ve muhtemel keşiflerden, G. Sarton'un "İlimler tarihi,, ni ikmal eden, bâzi kayıtlar getirerek bahsetmektedir.

SEKSİYON IV h = İSLÂM TEDKİKLERİ TARİH KISMI

16. IX. Pazar sabahı; Reis: Fransız âlimi Prof. L. Massignon.

94 — Lübnanlı NİCOLA ZİADEH (Beyrut), Memlûkler devrinde Suriye'nin şehir teşkilâtı ve idaresi meselesini izah etti (ingl.).

95 — Prof. CHARLES KUENTZ (Kahire), kendisi tarafından hazırlanmış olan "Mısır kıtası linguistik haritası,, hakkında malûmat verdi, ki bu eser Kahire ve Yukarı Mısır lehçelerini tebarüz ettiren 12 si fonetik, 16 sı morfolojik ve üçü de lûgate ait paftalar hâlinde tertip olunmuştur.

96 — Prof. BEKİR SIDKI BAYKAL (Ankara), Ankara kütüphanelerindeki yazma eserlerin vaziyetinden bahsederken (alm.), Ankara Millî Kütüphanesinde 1743 numarada mukayyet Hüseyin Paşa telifi "Hâdîqat al-şuhadâ,, isimli ve bugüne kadar meçhul kalan bir tarih kaynağının ehemmiyetini tebarüz ettirdi. Münâkaşaya F. Taeschner ve Sadettin Buluç iştirâk ettiler.

97 — Prof. MÜKRİMİN HALİL YİNANÇ, Lévi-Provençal tarafından neşrolunan İbn Hazm'ın "Camharat al-ansâb,, kitabının, İstanbul'da Millet Kütüphanesinde mevcut nüshası ile mukayese hususunu (türkçe) izah etti.

Okunmayan tebliğler:

98 — Dr. H. J. GRAF (Bad Meinberg, Almanya), "İbn Fadlan'ın eski Cermen kültürünü öğrenmek bakımından ehemmiyeti,, unvanlı tebliğinde bu X. asır Arap seyyahının Skandinavya cermenleri (Rus'lar) hakkında verdiği malûmatın ilmi değerini ve umumiyetle Cermen kavimlerinin eski kültürü meselelerini aydınlatmak bakımından ehemmiyetin tebarüz ettirmişti¹⁾.

99 — Hindistanlı Prof. MUHAMMED MUİD HAN * (Haydarâbâd), Arab kâtiplerinin edebî ve içtimâî hayatta oynadıkları rölünden bahseden tebliğinde

1) Bu tebliğ "Z. V. Togan'a Armağan,, da basılmıştır.

bilhassa Emevî, Abbâsî ve Fatimîlerde «kâtip»lik vazifeleri gören zevatın o zamanın kültür hayatında görülen tesirini anlatmıştır.

100 — İBRAHİM ARTUK (İstanbul), «İstanbul Arkeoloji Müzesindeki nadir sikkeler» (alm.) nam tebliğinde, Abbasîler devrine ait ve bugüne kadar görülmemiş sikkelerden bahsetmiştir. Ezcümle Horasan'da Abdullah İbn Mus'ab, Ği'trîf ibn 'Aṭâ ve İmam Rıza namına Halife Me'mun tarafından darbettirilen nadir sikkelerden bahsetmiştir.

101 — Macar J. SAMOGYI* (Budapeşte) gönderdiği raporunda, Al-Damîrî'nin «Ḥayât al-ḥayvân» nam eserinde tıbbâ ait verilen malûmatın ilmî değerini izah etmiştir.

SEKSIYON IV r = İSLÂM TEDKİKLERİ, DİNİYAT KOLU

16. IX. Pazar sabahı; Reis: Prof. L. Massignon.

102 — İranlı Prof. 'Ali AŞĖAR HİKMET (Tahran), XIV. asrın mümtaz mütasavvifi Mir Seyyid Ali Hemedânî'nin hayatına ve eserlerine ait tebliğinde, bu zatın hâlâ neşredilmemiş olan 25 kadar eserinden ve Keşmîr'de islâmîyeti neşir yolundaki mesaisinden bahsetmiştir (fr.).

103 — Mısırlı Prof. MUHAMMED HALEFULLAH* (İskenderiye), «Kur'an tedkikatının Araplarda tenkidî fikir inkişafındaki rolü» mevzuunu izah ederek İbn 'Ubayd, Ferrâ ve İbn Qutayba'nın Kur'an müşküllerine ait eserlerini değerlendirmiştir (ingl.).

104 — Ezher felsefe profesörü MUHAMMED MÛSÂ* (Kahire), «Kur'anın mecazî tefsirinin menşei, mahiyeti ve ehemmiyeti» mevzuunu izah ederek «mecazî», ve «harfî», tefsirlerin değerlerini tebarüz ettmiştir.

20. IX. Perşembe sabahı; Reis: Prof. A. Guillaume (Londra).

105 — İtalyan âlimi L. VECCIA VAGLIERI (Napoli), 'İbâdî kaynaklarına göre Ali-Muâviye ve Ali-Hâricîler ihtilâfını izah eden raporunda bilhassa Baradî ve Şammaḥî ismindeki müelliflerin ifadeleri üzerinde durmuştur (fr.). Çok ciddi münâkaşalara vesile olan bu tebliğ dolayısıyla Prof. Guillaume bu yeni keşfedilen kaynakların ehemmiyetine işaret etmiştir.

Bu kola âit okunmayan tebliğler:

106 — Hindistanlı S. B. SAMADÎ* (Lucknow), «Halife Me'mun zamanında İslâm'da rasyonalizm» mevzuuna dair tebliğinde o zamanki mu'tezilelikten, onun şüilikle münâsebetinden, bu cereyanlarda, Hindistan'da olduğu gibi, Aryanî ve Sâmi tefekkür tarzlarının farklarının belirlediğinden bahsetmiştir (ingl.).

107 — Pakistanlı S. M. ABDULLAH* (Lahor), Celâleddin Rumî'nin Hindistan'da asırlar boyunca öğrenilmesi tarihini anlatmıştır (ingl.).

SEKSIYON IV s = İSLAM TEDKİKLERİ SEKSIYONU İÇTİMÂİYAT KOLU

18. IX. Salı sabahı; Reis: Prof. H. Massé.

108 — İngiliz Prof. J. SCHACHT* (Oxford), «Zinanın şeriatde ve kanunda nikâha mani olması» (ingl.) meselesini izah etmiştir.

109 — Fransız âlimi H. CORBIN (Tahran), «Nâsırı Hüsrev'in "Câmi' al-hikmatayn» nam eserini (fr.) izah etmişler; bu son tebliğin münâkaşasına M. Minovi ve H. Massé iştirâk etmişlerdir.

110 — Fransız âlimi DAVID - WEILL (Paris), "Mısır'dan neş'et eden bir hadis mecmuasından iki sahife,, (fr.);

111 — Hindistanlı Prof. MUHAMMED GHOUSE (Ğaws, Haydarâbâd), «İslâm ve insan hukuku» (ingl.) mevzularını izah ettiler. Muhammed Ghouse, bu mevzuu, Birleşmiş Milletler Cemiyeti (UNO) tarafından 10. 12. 1948 tarihinde ilân olunan "Declaration of Human Reghts,, dolayısıyla ele almıştır. Türkçesi mecmuamızın bu cildinde basılan bu tebliğin münâkaşasında Anderson ve Goitein iştirâk ettiler.

112 — Hindistanlı Prof. ZÜBEYİR SİDDİKÎ (Kalküta), «Abu Ali Hârûn bin Zakariyâ al-Hacri'nin "Kitâb al-ta'liqât va al-navâdir,, nam eserinin bilinmiyen bir nüshası» (ingl.) ile,

113 — «Hâfız-ı Şîrâzi Dîvânının en eski nüshası» (ingl.) unvanlı tebliğlerini okudu. Bu son tebliğin münâkaşasına M. Minovi iştirâk ederek, Sıddîqî'nin tavsif ettiği Hindistan nüshasından daha eski olan İstanbul ve Tahran nüshalarını bahis mevzuu etti.

114 — Hindistan'ın Mısır sefiri A. A. FYZEE * nin, "Fâtimilerin fakîhi Nu'mân ve onun Arkân islâm nam eseri" mevzuundaki tebliği okundu, münâkaşasına Anderson ve M. Hamidullah iştirâk ettiler.

19. IX. Çarşamba sabahı; Reis: Holanda âlimi Prof. J. Kramers.

115 — İsrail'den Prof. S. D. GOITEIN (Kudüs), "İslâm hukukunun doğum zamanı,, (ingl.);

116 — Hindistanlı Prof. MUHAMMED HAMİDULLAH (Haydarâbâd), «İslâm hukuku kaynaklarına dâir yeni tedkikat» ismindeki tebliğlerini okudular. Hamidullah Kur'an, hadîs, icma ve kıyasdan mâada örf ve âdetin, yaşayan örfi kanunun da kaynak olacağını izah etti ve Ziya Gökâlp'dan da bahsetti ¹⁾.

117 — Alman Prof. G. JÄSCHKE (Münster), «Nikâh meselesinde İstanbul şehrinin ehemmiyeti» (alm.) mevzuuna âit tebliğinde, nikâhta Roma ve Bizans telâkkisi, Katolik ve Protestan kiliselerinin görüşleri, İslâm'da dinî takdisin ve imamın nikâhta yeri olmadığı halde bu hususta İstanbul'un bir an'ane yarattığını bahis mevzuu etti. Cereyan eden münâkaşaya iştirâk edenlerden Tevfik Bıyıklıoğlu, İstanbul'da nikâhın câmide akdi keyfiyeti olmadığını tebarüz ettirdi.

21. IX. Cumartesi sabahı; Reis: Prof. H. A. R. Gibb.

118 — Mısırlı MUHAMMED TAVİT AL-TANCÎ (Kahire), «İbn Haldûn'un mukaddimesi» mevzuu üzerinde konuşarak (arab.), bu eserin daha doğru ve bazı yerleri nisbeten mufassal nüshaları bulunduğunu ve buna göre eseri yeniden neşre hazırlamakta olduğunu açıkladı.

119 — Hindistanlı MUHAMMED YUSUFUDDİN (Haydarâbâd), "İslâmiyet ve içtimaî sigorta» (ingl.) mevzuu üzerinde çok enteresan bir tebliğ yaptı ²⁾.

120 — Alman Prof. F. HESKE (İstanbul), «İslâm Şarkında topraktan istifadenin veya onu suiistimalin tarihî ehemmiyeti» (alm.) mevzuundaki tebliğinde,

1) S. Goitein ve M. Hamidullahın tebliğlerinin türkçeleri Mecmuamızın bu cildinde çıkmaktadır.

2) M. Yusufuddin'in tebliğinin türkçesi Mecmuamızın bu sayısına dercedilmiştir.

bu meselenin bugün olduğu gibi tarihte de olan ehemmiyetini tebarüz ettirmiş ve İstanbul'da kurulmuş olan «Önasya Orman terbiyesi Enstitüsü» nün faaliyetleri üzerine düşen ve Yakın Şarkın mukadderatiyle bağlı vazifelerden bahsetmiştir¹⁾.

121 — Prof. ZİYAEDDİN FAHRİ FINDIKOĞLU (İstanbul), «Türklerde İbn Haldun mektebi,, (fr.) mevzuunu ele alarak, onun felsefe ve tarih metodu taraftarlarının (Naima, Suphi ve Cevdet Paşa) Türk fikriyatı tarihindeki rôllerini izah etti.

122 — Alman Prof. FRANZ TAESCHNER (Münster), «İranda Ahilik» den bahsederek Seyyid Alî Hemedâni'nin (öl. 1384) bu mevzua ait eserini değerlendirdirdi (alm.).

123 — Fransız Prof. L. MASSIGNON (Paris), «İslâm tarihinde fütüvvet» den bahsederken İbn al-Cavzî ve Saḫāyî'den aldığı h. 473 ve 832 tarihine ait kayıtlar üzerinde durdu ve Horasan'da «Mutatavvî'a» ve «Ayyār» zümrelerini «Futuvva» ile münasebetlerini izah etti. Münâkaşaya iştirâk edenlerden suriyeli Laoust, müverrih İbn Ṭulūn'un Dimaşk'daki faaliyetlerinden bahsettiği «Zuhhād» teşkilâtını ilâveten anlattı.

124 — Prof. TAYYİP OKİÇ (Ankara), «Hamzâvilere ait neşredilmeyen bazı vesikalar» dan bahsetti, ki bunlar Kanûnî zamanında takibata mâruz kalan Hamzâ Bilâl'in taraftarlarıdır.

Bu seksiyonda okunmayan tebliğler :

125 — Hindistanlı M. B. ALAVÎ * (Aligarh), «Kör şâir Beşşâr İbn Burd'un fevkalâde dehası,,;

126 — R. BRONSHWIG * (Bordeaux), İslâm hukuku tarihi problemleri mevzuuna dair tebliğler göndermişler.

127 — Mısırlı Dr. İBRAHİM MADKOUR * (Kahire) ise, «İbn Sina'nın külliyyatı» ünvanlı tebliğinde bu filosofun tekmil eserlerini bir arada toplamının zaruretinden ve esaslarından bahsetmiştir.

SEKSİYON Vc UZAKDOĞU, ÇİN VE JAPON KOLU

16. IX. Pazar sabahı; Reis: Holandalı Prof. Duyvendak.

128 — Amerikalı Prof. W. CHRISTOHPER (Heidelberg), «Tanf'dan Sung ressamlığına intikal» i (ingl.);

129 — Fransız Prof. P. DUPONT (Saygon), «Dung-duong Buda sanatı ve Çin-Avustro-Asiatic münasebeti,, ni anlattılar. Bu son âlim, IX. asırda orta Annam'da Champa'da Buda san'atının Çin tesiri ile yeni inkişaflarını projeksiyonla izah etti.

130 — Fransız R. F. BRIDGEMAN (Paris), «Çin tabâbetinin menşei,, n den bahsederek M. ö. ki Han sülâlesi devrindeki tıb bilgisine dair Çin kaynaklarındaki kayıtları anlattı (fr.).

16. IX, öğleden sonra yine Duyvendak'ın riyaseti altında celse devam etti :

¹⁾ Prof. Heske'nin tebliği türkçe ve ingilizce olarak «İstanbul Orman Fakültesi Dergisi,, nin cild 1 sayı 2 (1951) de yayınlanmıştır.

131 — İngiliz W. SIMON (Londra), "Klâsik çince'de *êrl* partikel'inin iki cepheli mânası,, mevzuunda sırf filolojik bir meseleyi (ingl.);

132 — Alman Prof. H. O. STANGE (Göttingen), «Çin kaynaklarında Hun hükümdar ünvanları» mevzuunda Türk tarihi ile ilgili bazı meseleleri izah ettiler.

133 — Genç İtalyan âlimi ve meşhur Tibet tedkikatçısı Prof. C. Tacci'nin talebesi L. PETECH (Roma), «Tibet Lhasadaki Kapuzin misyonerlerinin bıraktıkları vesikaların neşri meselesi» ni ele alarak XVII-XVIII. asırda Ortaasya'da, Çin ve Hindistan tarihi için fevkalâde ehemmiyeti haiz ve Papalık arşivinde mahfuz olan bu vesikaların 4 cilt halinde neşredileceklerini, bunda İran ve Osmanlı devletinin Ortaasya siyasetine ait malûmatın dahi bulunduğunu anlattı (ingl.).

20. IX. Perşembe sabahı; Reis: E. Haenisch ve W. Simon.

134 — Alman Prof. E. HAENISCH (Münih), «Yuan-çao-bişi'nin sinoloji bakımından ehemmiyeti» (alm.) nden bahsederek, 1240 senesinde telif olunan bu eserin moğolca Uygur harfleriyle yazılmış, 1360 da yine moğolca fakat Çin işaretleri ile yeniden yazılmış olub, esas tarihî kıymetinden maadâ Çin, işaretleri ile yabancı bir dil aksettirilmiş olduğundan ayrı bir ehemmiyet kesbetmekte olduğunu, daha önce Çin işaretleri ile ancak Budizme ait sanskrit metinlerinin yazılmış olduğunu anlattı (alm.).

135 — İngiliz D. KEENE (Cambridge), "Bir Japon Malthus'u,, mevzuunda konuşarak (ingl.), velâdeti kontrol nazariyesini ortaya atan İngiliz Malthus'un fikirlerine benzer fikirleri XVIII. asırda ortaya atan Honda Toshiaki isminde bir Japon âlim ve mütefekkirinden bahsetti.

136 — İngiliz E. G. E. HALL (Londra), "Mergui'pen Singapur'a,, nâmı altında 1686-1816 seneleri arasında İngiliz, Fransız ve Hollanda tüccarlarının buradaki faaliyetlerini ve İngilizlerin daha 1819 da bu müstahkem mevkie «Uzakdoğu Maltası» ismini verdiklerini ve burası için gösterdikleri itinayı anlattı.

137 — Hindicini E. E. UNG-QUA* (Hanoi), «Binh-ngo-dai-cao'un Fransızca tercümesine medhal,, (fr.) nâmı altında, 1427 yılında Hindiciniye ait olmak üzere Çin harfleri ile yazılmış bir eserin ehemmiyetini tebarüz ettirdi.

138 — Fransız L. BEZACIER (Hanoi), «Şimalî Viet-nam'ın eski kalelerinin plânları» diyerek M. ö. III. asırdan milâdî XVI. asra kadarki şehirlerin plânlarını ve bu ülkenin tarihî coğrafyasını bahis mevzuu etti (fr.).

139 — Amerikalı A. LIPPE (New-York), «(Yüan-Mogol) sülâlesi devrinde resim ve heykeltraştğa dair bazı resmi vesikalar» mevzuunda, Çinli âlim Wang-ku-wei'in keşif ve kısmen neşretmiş olduğu vesikalardan ve saireden bahsetti. Bu celsede Prof. Duyvendak söz alarak seksiyon başkanı Prof. E. Haenisch'in 70. yaşı dolayısıyla onun ilmî hizmetlerini takdir sadedinde söz söylemiş ve mumailiyh hazır bulunan Uzakdoğu mütehasısları tarafından çok alkışlanarak tebcil edilmiş ve keyfiyet seksiyon zabıtlarına geçirilmiştir.

SEKSIYON Vm UZAKDOĞU, MALAYA ve İNDONEZYA KOLU

19. IX. sabahı; Reis: Fransız âlimi Prof. L. Malleret.

140 — Fransız Prof. F. MARTINI* (Paris)'nin, «Ramayana'nın Kambudge rivayetine budizmin tesiri» mevzuuna dair tebliği (fr.) okundu. Münâkaşasına Bailey, Waldschmidt, Dupont ve Filliozat iştirâk ettiler.

141 — Fransız Dr. M. H. DEYDIER * (Hanoi)'nin «Ramayana'nın bir Pralak Pralam nam rivayetleri,, unvanlı maruzatı (fr.) okunup münâkaşasına Dupont, Bailey, Filliozat ve Malleret iştirâk ettiler.

142 — Hindîçinîli M. Th. PHOUVONG (Hanoi)'un «Eski Lao kavmine ait Gargantua» mevzuundaki raporu okunarak münâkaşasına Filliozat ve Malleret iştirâk ettiler.

143 — Fransız Prof. G. COEDÈS (Paris), «Cava'daki Çailendra sülâlesi tarihine dair yeni kaynaklar» nam raporunu okudu; bunda konferansçı, VIII. asırda yaşayan bir yerli sülâlenin tarihinden bahsetti. Münâkaşasına Malleret ve Dupont iştirâk ettiler.

144 — Fransız Uzakdoğu Mektebi kâtibi umûmîsi H. Gh. DAMAÏS (Hanoi), «Kubilay Kaan ordularının Cava seferi ve Majapahit'in tesisi» (fr.) nâm tebliğinde, bu şehrin 1293 senesi sonu ve 1294 başlarında kurulmuş, bu orduyu Cavalıların «Tatar ordusu» tesmiye etmiş, üç kumandanandan birinin Yığımış ismini taşımış olduğunu kaydetmiş ve bu devre ait kitâbelerin keşfini haber vererek ilim âlemi için yepyeni malûmat ortaya koymuştur.

145 — Yine M. DAMAÏS'nin, Dharmmawangsa nam cavalının 997 yılında Sumatra'ya yaptığı sefere ait yeni keşfolunan bir kitâbeyi izah eden ikinci tebliğinin münâkaşasına J. Filliozat, Hambis ve Waldschmidt iştirâk ettiler.

146 — Fransız M. J. BOÏSSELIER * (Pnom Penh, Hindîçini), «Bayon san'at üslûbunda Vajrapani tesiri,, unvanlı tebliğinde Hindîçini'de XII - XIII. asır san'atı tarihini izah etmiştir. Münâkaşasına Filliozat, Dupont ve Waldschmidt iştirâk ettiler.

147 — Bu seksiyona ait tebliğlerden Fransız Uzak Doğu Mektebi müdürü Prof. L. MALLERET (Hanoi)'nin, 17. IX da Hindoloji seksiyonunda okumuş olduğu «Romalıların Hindîçini'deki izleri» (fr.) nam tebliğ, İstanbul Müşterikler Kongresi Uzak Doğu ve Hindoloji mütehassıslarını pek fazla ilgilendirmiştir. Bu tebliğde Mekong nehri deltasında keşfolunan ve milâdî I. ve VI. asırlara âit Roma sikkeleri, altın nişanlara ait malûmat verildi. Münâkaşaya Mme Gripikoven (Brüksel) ve Duyvendak iştirâk ettiler.

Bu seksiyona âit okunmoyan tebliğler :

148 — İtalyan Prof. G. MAURIGI * (Palermo), «Japon armaları, silâhları ve bu silâhların menşei,, (fr.);

149 — Amerikalı H. COLLE * (San Fransisko), «Asya'nın eczacılık ve tıp tarihine ait Amerika'daki tedkikatın durumu» (ingl.).

150 — Amerikalı Prof. JOHANES RAHDER (New Haven), «Japon dilinin mukayeseli tedkiki,, mevzuuna dair tebliğinde bu dilin Kore, Tonguz, Mogol ve Türk dilleriyle münâsebeti meselelerini izzah etmiştir.

VI. SEKSİYON = ORTAASYA TEDKİKLERİ

17. IX. Pazartesi sabahı; Reis: Fransız âlimi Prof. J. Filliozat.

151 — Fransız Prof. J. DAUVILLIER (Toulouse), «Onüçüncü asırda Vilyam Rubruques'in seyahatnâmesi ve Ortaasyada Chaldî Hıristiyanları,, (fr.) nam tebliğinde Önasya hıristiyanlarının o zamanlarda Ortaasyada oynadıkları rolleri izzah etti. Münâkaşasına Mac Callum, Mecerian iştirâk ettiler.

152 — Japon âlimi Prof. N. EGAMİ (Tokyo), Ungutların nestorî dinini kabul ederek Georg ismini alan kırallarının başkentinin harabelerini harp esnasında Mogolistan'da keşfettiğinden ve nestorîlerin başpiskoposları Monte Corvino'nun yine Mogolistan'da keşfolunan kilisesi harabelerinden bahsetti (ingl.), ki bu son kilise de mezkûr Georg'un yardımıyla yapılmıştı. Egami bunları 1935, 1939, 1941 senelerinde tedkik etmiş, kitâbeler ve avrupalı ustaların eseri olan insan heykelleri meydana çıkarmıştır.

153 — Dr. AHMET TEMİR (Ankara), Kırşehir'de Selçuklu emirlerinden Nureddin Caca beyin 20 Mayıs 1272 tarihli arapça-mogolca vakfiyesinin keşfinden bahsederek bunun 9 satırının tercümesini de verdi (alm). Türk-İslâm Eserleri Müzesinde No. 2199 da yine moğolca parçası bulunan vakfiyeden sonra bu Kırşehir vakfiyesi Caca beyin ikinci vakfiyesi oluyor. Münâkaşasına Cleaves, Haenisch ve Hambis iştirâk ettiler.

154 — Ukraynalı Dr. O. PRİTSAK (Göttingen), Altay dillerinde kolektif ve individüel edatlar'dan, bilhassa kabile isimlerindeki suffix'in kolektif ve unvanlarda induvidüel edatlar kullanıldığını ve bunların pronomdan çıktığını ileri sürdü (alm). Münâkaşasında Sinor mülâhazalarını ilâve etti.

155 — Fransız âlimi L. HAMBİS (Paris), "Mon-kou che-hi-pou ve Moğol tarihinin moğolca kaynakları,, unvanlı tebliğinde (fr.) aslında çinceden moğolcaya tercüme edilmiş ve 1939 da Pekin'de basılmış olan kaynağın, Altan Topçı ve sair moğolca tarihî kaynakların değerinden bahsetti. Münâkaşasına Haenisch, Topçıbaşı iştirâk ettiler.

Cuma 21. IX. sabahı; Reis: İngiliz âlimi Prof. Henning.

156 — Macar âlimi D. SİNOR (Cambridge), "Tunguzca tedkikinin şimdiki durumu" nu izzah etti (ingl.); münâkaşasına Hambis, Haenisch, Henning, Topçıbaşı, Benveniste, Simon, Duyvendak, Keens, Schurmann ve Cleaves iştirâk ettiler.

157 -- Amerikalı Prof. F. W. CLEAVES (Harvard), Tahran Müzesinin moğolca vesikalarını ele alarak İlhanlılar zamanına âit vesikalardan bahsetti. Münâkaşasına Haenisch, Hambis, Henning, Topçıbaşı, Benveniste ve Halasi Kun iştirâk ettiler.

158 — Dr. O. PRİTSAK (Göttingen), Ortaasya'nın İslâmdan önceki tarihinin kronoloji el kitabı yapılması lüzumundan bahsederek (alm.), eski Hiungnu'larla Karahanlılar devri arasında yaşayan tek mil Türk sülâlelerinin, tıpkı Zambaur ve Lane-Poole'unki gibi, kronolojisini yapma devri gelmiş olduğunu izah etti. Münâkaşasına Schurmann, Sinor, Hambis, Topçıbaşı iştirâk ettiler.

VIIh. SEKSİYON = TÜRKOLOJİ, TARİH KOLU

17. IX. Pazartesi sabahı; Reis: Prof. F. Babinger.

159 — Rumeli âlimi A. DECEİ (İstanbul), XV-XVI. asırlarda Karaboğdan'ın fethine dâir fetihnâmelerin tarihî değerini tebarüz ettirdi (fr.). İtalyan Prof. E. Rossi de bu münasebetle söz aldı.

160 — Prof. CEMAL TUKİN (İstanbul), "1798 İstanbul muâhedesini ile 1833 Hünkâr iskelesi muâhedesinin meydana gelmesindeki şekil, muhteva ve gaye

benzerliği,, mevzuu üzerinde tebliğ yaptı (trk). Münâkaşasına Duda, Minorski iştirâk ettiler. Minorski, Prof. Tukin'in zikrettiği vesikaların Prof. Yusufoviç tarafından rusça olarak neşredilmiş olduğunu ilâve etti.

18. IX. *Salt öğleden sonra*; Reis: Rus âlimi Prof. V. Minorski.

161 — Alman Prof. F. TAESCHNER (Münster), müverrih Neşri'nin "Cihan-numa,, sınıfın daha müellifi hayatda iken yazılmış ve müteveffa Prof. Menzel tarafından Kastamonu'da bulunup, şimdi faksimilesi neşredilmiş olan nüshasının ehemmiyetinden ve Neşri üzerinde nasıl çalışacağına dair plânlarından bahsetti (alm.). Münâkaşaya Niyazi Ramazanoğlu ve Prof. Bekir Sıdkı iştirâk ettiler.

162 — Prof. ÖMER LÜTFİ BARKAN (İstanbul), XV-XVI. asır Osmanlı imparatorluğu tahrir defterlerindeki istatistik malûmatın Osmanlı İktisadi tarihini öğrenmekteki ehemmiyetini misallerle ve grafiklerle izzah etti (fr.). Münâkaşaya Prof. Minorski, Niyazi Ramazanoğlu, Halil İnalçık, Osman Turan ve Çağatay Uluçay iştirâk ettiler. Çağatay Uluçay, tahrirlerin her 30 senede bir yapıldığını belirten bir kaydı zikretti.

163 — Prof. OSMAN TURAN (Ankara), Ortaçağ Türkiye'sinin ticâret tarihi bakımından ehemmiyetini tebarüz ettiren tebliğinde (tr.), Selçuk fütûhâtının idhal ve ihrâc limanlarına tevcih edilmiş olmasını, ticaret kervanlarının devletin himâyesi altına alınmış olmasını, zayiâta karşı sigortaya benzer bir tertibat alındığını, kervansaraylar inşasını, gümrüğün nisbeten azlığını, ecnebilere verilen imtiyazları anlattı. Münâkaşasına Prof. Minorski, Prof. Mécérian iştirâk ederek bu tebliğin değerini belirttiler.

20. IX. *Perşembe sabahı*; Reis: İtalyan âlimi Prof. E. Rossi.

164 — İngiliz âlimi C. CLAUSON (London), "Eski Türk kabilelerinin isimleri,, (ingl.) nam tebliğinde bir sıra eski Türk kabile isimlerini ve eski Türk ıstılahlarını, o cümleden yabgu, tabgaç, oğuz, ogur, türk, türkiş kelimelerinin menş'elerini kendi noktai nazarından izzah etti. Münâkaşaya iştirâk edenlerden Prof. Minorski tebliğ sahibinin "türk,, isminin izzahına; Dr. Pritsak, "tavgaç,, ile "çavuş,, isimlerinin birleştirilmesinin doğru olmayacağına, dâir fikirlerini söylediler.

165 — Doç. TAYYİB GÖKBİLGİN (İstanbul), Birinci Murad'ın kaplıca imaretinin 1386 senesine âit vakfiyesinden bahsetti. Münâkaşaya iştirâk eden Tefvik Bıyıklıoğlu, tebliğ sahibinin «nehri kebir» tabirini Sakarya olarak izzah etmesine itirazda bulundu. Hatip buna tatminkâr cevap verdi.

166 — Alman Prof. Fr. BABİNGER (Münih), «Sultan Cem rölü oynayan bir prens: Beyazid Osman» (alm.) unvanlı tebliğinde, güya II. Murad'ın oğlu olup ta Avrupaya sığınmış, tanassur ederek Calixtus ismini almış olduğuna dair Avrupa kaynaklarında bahsedilen bir prenten yahut uydurma prenten bahsetti. Münâkaşaya Prof. Djuvdjiev iştirâk etti.

167 — Fransız Prof. M. GOUBERT* (Paris), «VI. asırda Göktürkler ve Avarlar» mevzuuna âit tebliğinde (fr.), Avarların Göktürklerle münâsebetine âit Bizans kaynaklarında verilen malûmatı bazı yeni görüş noktasından izzah etmiştir.

22. IX. *Cumartesi sabahı*; Reis: Alman Prof. G. Jäschke.

168 — Rumen Prof. N. BELDİCEANU* (Paris)'nun Dr.Decei tarafından

okunan tebliğinde, Paris Millî Kütüphanesindeki I. Selim'in kanunnâmesinde Eflâk mevzuunu ele alınarak (fr.), bunda Rumenlerden başka buralarda yaşayan Lehli, Macar, Sırp ve sâirenin de "Eflak,, ismi umumîsi altında zikredildiği, bunun bilhassa 1516 kanunnâmesinde görüldüğü, ahali ekseriyetinin bugün olduğu gibi o zaman dahi Rumen olduğu, voynuk ve prenslerin daha ziyade Sırp oldukları, buradaki müesseselerin çoğunun Bizanslar devrinden kalmış olduğu, F. Köprülü'nün Bizans müesseselerine dair mütalealarının bu saha için varit olmadığını anlatılmıştır. Münâkaşada Prof. Djurdjiev "Glasnik,, mecmuasında neşredilen Valah kanunnâmelerindeki voynuk ve martoslara ait kayıtlardan bahsetti. Münâkaşaya Prof. F. Babinger de iştirâk etti.

169 — İsrail'den Prof. J. V. HIRSCHBERG* (Kudüs), "şer'î vesikalara ve Yahudi vesikalarına göre Kudüsde Osmanlı hâkimiyeti,, (ing.) unvanlı tebliğinde bu mevzua âit Türkiye Devlet Arşivinde mevcut vesikaların ehemmiyetini bilhassa tebarüz ettirmiştir.

170 — Doçent HALİL İNALCIK (Ankara) Osmanlı Timar sistemine ait tebliğinde (ing.) bu meselenin aydınlatılması için "tahrir defterleri,, ite «timar icmal defterleri» nin ehemmiyetini, timar i'tasında "arz", "emir", "tahvil", "tevcih beratı" ve "derdest defteri" muamelelerini anlattı, ki Osmanlı sisteminin Selçuklu ve bilhassa İlhanlı sisteminden geldiğine hiç şüphe bırakmamaktadır. Münâkaşaya iştirak eden Prof. Djurdjiev, Osmanlı timar sisteminin ancak II. Murad zamanında meydana geldiğini iddia ederek bu hususta «Glasnik» mecmuasında neşrettiği bir tedkikten bahsetti.

Bu kola âit okunmayan tebliğler :

171 — Hollandalı Prof. K. JAHN (Utrecht), Reşideddin'in Franklar tarihine âit eserinin hangi Avrupa kaynaklarından alınmış olduğunu anlatan tebliğinde (alm), Chronique de Martinus Oppaviensis (öl. 1278)'in başta geldiğini tebarüz ettirmiştir.

172 — Yunanlı P. K. ENEPEKİDES* (Atina), 1766 senesinde Viyanada bulunan Türk tebaalarının askerliğe kayıt defterinin Viyana arşivinde bulunan nüshalarına ait tebliğinde (alm.), mezkûr sene içinde 105 kişinin kaydı yapılmış, bunların doğum senesi, aile vaziyetleri, Viyana'ya geliş tarihleri, meslekleri, hattâ akrâbaları çok dikkatle yazılmış olduğunu tebarüz ettirmiştir.

173 — Yine ENEPEKİDES ikinci bir tebliğinde Panagiotaki Codrika nam rumun, Türkiye aleyhinde 1802 — 1827 seneleri arasında Fransız hükûmetine gönderdiği gizli raporlarından bahsetmiştir (fr).

174 — FAHRİYE ARIK (İstanbul), «Oğuz kabileleri ve Osmanlı sülâlesinin seçeresi» unvanlı tebliğinde (ing.) bu mevzua âit bazı yeni buluşlarını serdetmiştir.

175 — Bayan RÂİFE KESİRLİ (İzmir), Şâir Nef'i ile Kırım hanları arasındaki münâsebete dair tebliğinde, bu şâirin ve babası Ömer Efendinin Kırım'da bulduklarını, Canibek Giray Han ve prens Hasan Giray ile münâsebetlerini ve onlara ait olarak yazdığı şiirlerini anlatmıştır.

VII PHİLL = TÜRKOLOJİ SEKSYONUNUN FİLOLOJİ KOLU

16. IX. Pazar sabahı; Reis: Prof. J. Deny

176 — Japonyalı Prof. S. MURAYAMA* (Tokyo), "Kidân yazısının Gök-

türk yazısı ile bağılığını isbat zımında (ing.), Karahıtay kitabelerinde kullanılan yazılardan «büyük Kidan harfleri» denileninin Orhon yazısının çinceye, «küçük Kidan yazısı» denilenin de orhanca ve uygurcanın çinceye benzetilen şekillerinden tereküp ettiğini iddia etmiştir. Bu dâva isbat olunduğu takdirde Kidanların tarihi tamamiyle aydınlanmış olacaktır. Fakat münâkaşasına iştirâk eden Clauson (London) ile Groenbech (Kopenhag) bu kitabelerde çince ile müvazi olarak ayrıca kidanca (karahıtayca) yazının bulunmasının büyük ehemiyetini kabul etmekle beraber bu alfabenin Orhon Türk alfabesinden türemiş olduğu fikrini tatmin edici bulmadılar.

177 — Fransız âlimi L. BAZİN (Paris), «Yenisey'de Uyug Tarıkda bulunan eski Türk yazıtlarına âit mülâhazaları» nda (fr.) *m-â* ve *mk-â* sufiksleri ile *kâ* ve *qa* dativlerinin kullanımından bahsetti, fakat münâkaşaya karışan Groenbech, Clauson ve Gerard, Bazin'in okuma tecrübelerinin başarılı olmadığını söylediler.

178 — Prof. ALİ NİHAD TARLAN (İstanbul), «Divan edebiyatının milli hususiyetleri» nden (tr.) bahsederek bu edebiyatın munhasıran Acem taklidi mahsülü olmadığını ileri sürdü. Münâkaşada Turhan Gencevî, daha ziyade Fuzûlî'de görülen husûsiyetlerden bahseden tebliğ sahibinin, Acem tesirini inkâr için delillerinin kifayetsiz olduğunu söyleyince Dr. Abdülkadir Karahan ile aralarında şiddetli münâkaşa oldu. Buna J. Deny ve başkaları da karıştılar.

179 — İngiliz G. CLAUSON (London), «Eski Türk metinlerini yeni resmî Türk alfabesiyle yazmanın usul ve kaideleri,» (ingl.) ni izzah ederken Brahmî, Uygur ve Arap yazılarının türkçeye tatbikini de bahis mevzuu etti.

17. X. Pazartesi sabahı; Reis: Danimarkalı Prof. Groenbech.

180 — Dr. SAADET ÇAĞATAY (Ankara), Anadolu Türk şivelerinde bazı karakteristik forma şekillerini bahis mevzuu ederek ezcümle *şin*, *in* eklerini (geleşin) bir gerundium eki olması fikrini ileri sürdü. Münâkaşada J. Eckmann, Mecduud Mansuroğlu, Bazin, Râife Kesirli bu tezi tenkidettiler.

181 — Alman Prof. A. VON GABAİN (Hamburg), Eski Türk - Brahma yazılarında bağlama sâitlerinden bahsetti (alm.). Münâkaşaya Groenbech, J. Deny, Mansuroğlu, Bazin, Saadet Çağatay iştirâk ettiler. Groenbech yeni gibi görülen bu sâitlerin Hind yazısının eksikli olmasından ileri gelmiş olabileceğini beyân etti.

182 — İsrail'den Prof. G. WEİL (Kudüs), Vicenti piskoposu vekili Petrus Brutus'un 1489 da Lâtin harfleriyle yazdığı Judaeus nam eserinde münderiç bir kısa türkçe metinden bahsetti (ingl.). Münâkaşaya Kroutel, Groenbech, Deny, Babinger, H. Kun, Clauson, Bombacı, Bazin, Feridun Nâfiz iştirâk ederek bu yazının kıraat şekilleri üzerinde ciddî müzâkere cereyan etti.

18. IX. Salı öğleden sonra; Reis: Alman Prof. H. Scheel.

183 — Prof. RAHMETİ ARAT (İstanbul), Türkolojinin bugünkü mes'eleleri üzerinde konuşarak, milletlerarası bir türkoloji dergisi çıkarılması gerektiğinden bahsetti (tr.). Münâkaşaya Prof. Sadri Maksudî Arsal, Mundy, T. H. Kun iştirâk ettiler. Prof. Sadri Maksudî, Avrupa Türkologlarının pek hoşâ gitmeyecek bazı zihniyetleri olduğunu tebarüz ettirdi.

184 — Rum F. PSALTY (İstanbul)'nin, «Milâdî ikinci asrın sonlarında yazıl-

mış bir Meryem himni,, (fr.) nâm tebliğinde XII. asra âit bir kaydı II. asra âit-miş gibi göstermek istemesi şiddetli tenkide uğradı ve mevcudiyetinden bahsettiği vesikaları da anlatamadı.

185 — Alman Dr. A. TIETZE (İstanbul), «El-Farc ba'd al-şidda» deki motiflerin Şark halk hikâye ve motiflerinin Garbde yayılması hususundaki tesirlerinden, te'lif zamanından, yazmalarından, çok okunmasından, kaynaklarından, Garpteki tercümelerinden ve işlenmelerinden, XVII. asırda ondan mülhem olarak yazılan eserlerden bahsetti. Münâkaşasına Clauson, Duda, Dr. Kraemer, Hirschberg iştirâk ettiler.

20. IX. Perşembe sabahı; Reis: Prof. A. Von Gabain.

186 — İngiliz âlimi C. S. MUNDY (Londra), Türk nahvinin esası sıfatiyle kelime guruplarından bahsederek (ingl.) türkçe cümlelerin semantik tahlilini, 1001 gecenin eski bir türkçe tercümesine dayanarak iddia etti. Münâkaşaya Deny ve Tietze iştirâk ederek, tercümeyle esas olan metnin bu tercümenin dili üzerinde tesiri olmuş olacağını ileri sürdüler.

Prof. J. Deny bu arada Ürgüp, Nevşehir ve Niğde taraflarında türkçe ve rumca konuşan ahalinin lehçelerine âit Yunanlı Mme M. Merlier'in kongreye gönderdiği beş kitaptan bahsetti.

187 — Doç. FÂHİR İZ (London), nüshası Türk-İslâm Eserleri Müzesinde bulunan çağatayca Kur'an tefsirinin dil bakımından hususiyetlerini tebarüz ettirdi (ingl.).

188 — İtalyan Prof. ETTORE ROSSI (Roma), Dedekorkut kitabının Vatikan kütaphanesinde 1950 de bulunan ve XV. asra âit harekeli nüshası üzerindeki çalışmalarını anlattı. Bu tebliğ etraflı soru ve münâkaşalara vesile oldu.

Toplantı arasında kongre başkanı Prof. Z. V. Togan söz alarak şâir Yahya Kemal Beyatlı'nın hastalık dolayısıyla kongrenin bilhassa Türkoloji seksiyonunun oturumlarını ziyaret edemediğinden üzüntü duyduğunu, kongre âzâlarına mesailerinde muvaffakiyet dilediğini bildiren mesajını okudu ve şâire Türkologlar nâmına sağlık dileği ve selâmlar göndermeyi seksiyonun tensibine arzetti.

21. IX. Cuma sabahı; Reis: Avusturyalı Prof. H. Duda.

189 — Prof. J. DENY (Paris - Washington), «Türk vokallerinin fazaî tasnifi,, üzerinde konuşarak (fr.), sesli harflerin yerlerinin tayini, eskiden daha basit olduğu halde zamanla mu'dilleşmiş olduğunu, evvelce belki ancak 4 vokal iken inkişaf neticesi olarak bunların 8 e çıktığını ve bunları üç esasa (ön-arka, dar-geniş ve düz-yuvarlak) göre tasnifini bir küp şeklinde grafikte gösterilebileceğini izzah etti.

190 — Prof. FERİDUN NÂFİZ UZLUK (Ankara), Eflâkî Dede ile Sultan Veled'in yeni keşfolunan bâzı türkçe şiirlerini, bunları ihtiva eden yazmalardan çıkarılan fotoğrafları göstererek, izzah etti (tr.).

191 — Doç. MECDÛD MANSUROĞLU (İstanbul), türkçede ses uyumunu ele alarak büyük ve küçük vokal ahengi ile konsonan benzeşmesini anlattı (tr.). Münâkaşasına Kreutel ve Sedat Zeki iştirâk ettiler.

192 — İtalyan âlimi Prof. A. BOMBACÍ (Napoli), Kutadgu Bilig'e âit bâzı notlarını okudu ve bu eser hakkında hazırladığı bir eserden bahsetti (fr.). Clauson münâkaşaya katıldı.

22. IX. Cumartesi sabahı; Reis: Prof. H. Duda.

193 — Dr. ŞÜKRÜ AKKAYA (Ankara), «Dânişmendnâme» destanı hakkındaki mülâhazalarını anlattı (alm.).

194 — Doç. SADEDDİN BULUÇ (İstanbul), XIV. asrın başında İlhaneliler devrinin tesiriyle Şark türkçesi ile karışık bir dilde yazılan «Behçet ül-hadâik fi mav'izat-il-halâ'iq» kitabının türk dili tedkikatı bakımından ehemmiyetini tebârüz ettirdi (tr.). Bursa'da Kurşunlu Câmii kütüphânesinde bulunan bu eserin Edebiyat Fakültesi tarafından neşredilmekte olan faksimilesinden seksiyonda hazır bulunanlara bâzı nüshalar dağıttı.

195 — Prof. İSMAİL HİKMET ERTAYLAN (İstanbul), Edebiyat Fakültesi Türkoloji bölümünün çalışmalarından, bir çokları faksimile olan neşriyatından bahsederek (tr.) Abdurrahman Karahisârî'nin Kasidei Bürde tercümesi faksimilesinin nüshalarını seksiyon âzâlarına dağıttı.

196 — Rus âlimi Prof. V. MİNORSKÎ (Cambridge), Karakoyunlu ve Akkoyunlu sülâleleri federasyonundan bahsetti (fr.).

Bu kola âit okunmayan tebliğler:

197 — Lehli Prof. W. ZAJACZKOWSKY (Varşova)'nin, Lehistan'da türkojinin XIX. asır başından zamanımıza kadar olan tarihini mübeyyin tebliği (fr.);

198 — Alman J. BENZING (Paris)'in, «Türkçede aorist» mevzunu izyah eden bir tebliği;

199 — Yine Dr. J. BENZING (Paris)'in, Çuvaşların şamanlığında islâmiyetin izlerinden bahsederek *şenaver* (şahnuvaz), *pihambar* (peygamber), *ayşa*, *fatma*, *erne* (adına), *firişte*, *pesmel tura* (bismillah tanrı), *qarpan* (qurban) ve sair çuvaş diline geçen islâmî kültür tâbirlerini ifade eden tebliği.

VII. TÜRKOLJİ, İÇTİMÂİYAT KOLU

21. IX. sabahı; Reis: Prof. F. Taeschner.

200 — Prof. HİLMİ ZİYA ÜLKEN (İstanbul), Osmanlı tarihinde ve bugün içtimâî metabolizm hâdisesine dâir araştırma plânından bahsetti (tr.). Münâkaşasına P. Stirling (Oxford) iştirâk etti.

201 — İngiliz PAUL STİRLİNG (Oxford), «Türk köy hayatının tedkiki» mevzû üzerinde konuştu ve Kongre Tertip ve İcra Komitesi tarafından neşrolunan 2. sirkülerde metod ve Şarka âit türlü ilimler arasındaki münâsebetler meseleleri üzerinde durulması hakkındaki tavsiyeye uyarak antropoloji ve sosyoloji sahalalarında Şarkta çalışmaların metodu mes'eleleri üzerinde durdu. Kendisi Kayseri köylerinde içtimâî tedkikatta bulunmuştur. ¹⁾

VIII. HİNDOLJİ SEKSİYONU

16. IX. Pazar sabahı; Reis: İngiliz âlimi Prof. Turner.

202 — Hindli Prof. R. N. DANDEKAR (Poona), 1948 den beri Hindoloji

¹⁾ Bu tedkikatın neticeleri şimdi ayrı kitap şeklinde (P. Stirling, *The Social Spuctore of Turkish Peasant Communities*) Ankara'da teksir edilmiştir. (Bk. Ö. C. Sarc, «Cumhuriyet» 29. IX. 1052).

sahasında yapılan tedkikatın tarihçesini anlattı (ingl.); Prof. Majumdar da bu münâsebetle mülâhazalarını ilâve etti.

203 — Hindli Sir C. R. RAMASWAMI AİYAR (Ootacamund), bir beynelmilel Hindoloji tedkikatı merkezi kurmanın lüzumundan ve mesai plânlarından bahsetti (ingl.); Açılan münâkaşaya Majumdar, miss Falk (Roma), Kunham Raja (Madras), Brangh (Londra), Dandekar (Poona), Dr. Kane (Bombay), Philips (Londra) iştirâk ettiler.

17. 9. Pazartesi sabahı : Reis : Majumdar.

204 — Hindli C. KUNHANM RAJA (Madras), Paninini'n sanskrit gramerinde alfabe mes'elesini ele alarak bu zatın «Sivasutra» sınıfının umumî şemasını da anlattı. Münâkaşasına Kane, Majumdar ve Brough (London) iştirâk ettiler.

205 — Hindli Dr. P. V. KANE (Bombay), eski Hindistan'da uğurlu sayılan günleri bahis mevzuu ederek Muhurtanın en eski Veda'lar devrinde klâsik dil devrine kadar gelen izlerini takip etti. Münâkaşasına Kunham Raja, Dandekar ve Majumdar iştirâk ettiler.

206 — Alman Prof. E. WALDSCHMİDT (Göttingen), Turfan hafriyatında bulunan «Catuhparisatsutra», içindeki Buda efsanesine âit bilinmeyen bir sanskrit metnini bahis mevzuu ederek, bunu önce malûm olan diğer emsali ile karşılaştırdı (alm.).

207 — İngiliz âlimi Prof. J. BROUGH (London), «1,2-1 Nirukta'dav Adumbaryana'nın dil hakkındaki nazariyesi»ni Bhartrhari'nin «Vakapadiya» (II,345-349) sınıfının ışığı altında izah etti. Hindologlar için mühim olan bu mevzû ciddi münâkaşaya vesile oldu ve buna Duyvendak, Majumdar, Kane, Dandekar, Falk iştirâk ettiler.

18. IX. Salt sabahı ; Reis : E. Waldschmidt.

208 — Danimarkalı Prof. GROENBECH (Kopenhag), üçüncü Danimarka Ortaasya ekspedisyununun neticesinde Kanjur'un tam bir tibetce nushasının ilim âlemi için kazanılmış olduğunu müjdeledi ve eserin bugün Kopenhag'da tedkikçilerin emrine âmade bulunduğunu ilâve etti.

209 — Norveçli Prof. G. MORGENSTIERNE (Oslo), Hindikuş bölgesindeki Dardik dillere nazaran linguistik coğrafya mevzuunu projeksiyon ve harita ile izah etti. Tebliğ şimalî Hind dilleri ile konuşan kavimlerin coğrafî dağılımlıklarına rağmen aralarında kültür râbitalarının çok canlı olarak muhâfaza ettiklerini tebarüz ettirdiğinden, Hindoloji seksiyonunun en büyük istinasına mazhar oldu ve münâkaşasını müteakip başkan Prof. Turner söz alarak, Hindistan ve Pakistan âlimlerinin kendi dillerini linguistik coğrafya esnasında tedkik ederken Morgenstierne'nin bu tebliğinde ileri sürülen esaslara göre hareket etmeleri gerektiğini tebarüz ettirdi.

(210) — Fransız âlimi Prof. J. FILLIOZAT (Paris), «Hind doktrinlerinde hâfıza anlayışları», mevzuu üzerinde konuştu (fr), münâkaşasına Turner, Waldschmidt ve Falk iştirâk ettiler.

(211) — İtalyan M. FALK (Roma), «Muahhar Veda düşünce ve merâsimlerindeki rüşeym efsânesi», (ing). mevzuunu,

(212) — Hindli Prof. KUNHAM RAJA (Madras), «Kâlidâsa'nın Raghuwam-sa adlı eserinde orijinal olan ilk dokuz canto'su» (ing.) mevzuuna aid hindolo-

jinin çok ihtisasa kaçan meselelerini izah ettiler. Bu son tebliğin münâkaşasına Dandekar ve Kane iştirâk ettiler.

213 — Alman Prof. J. AUFHAUSER (Münih), “Buda ve İsa'nın sanat sahasındaki en eski tasvirleri,, unvanı altındaki, hindolog olmıyanlar için de çok faydalı olan tebliğinde, Buda resimlerinin anavatanının Baktriya'da mı yoksa İndien-Mathurada mı aranmak icap ettiği, yâni bu san'atte Greko-Baktriya san'atı mı, yahut Hindistan'ın yerli san'at an'anesinin mi esas olduğu hususunu, Buda ve İsa resimlerini ve yapılışının müşterek taraflarını projeksiyonla izah etti (ing.) Münâkaşasına Waldschmidt, Falk, Christopher iştirâk ettiler.

Seksiyonun bu oturumu sonunda alınan bir kararla Oxford'un meşhur indologu ve Şarkî Türkistan tarihine de büyük hizmetlerde bulunmuş olan Prof. F. W. Thomas'a, 85 yaşını doldurması dolayısıyla çok samimî olarak yazılan bir tebrik ve ihtiram telgrafı gönderildi.

214 — Fransız âlimi B. GROSLIER (Hanoi), Hindistan ile Akdeniz kültür sahası arasındaki münâsebat hakkında Yunan, Roma ve Hind kaynaklarında mevcut malûmatın mâhiyetini ;

215 — Yine GROSLIER, Greko-Buddik ikonografisinde, dionysiaque unsurlarının pek bâriz bir surette kendisini göstermiş olduğunu aydınlatan iki tebliği, Hindistan kadar cenubi şarkî Asya medeniyetini de ilgilendirdiğinden (V-M) seksiyonunda okunmuştur.

Umumiyetle Hindoloji seksiyonu, sahipleri gelmiyen tebliğleri okumaktan vaz geçmiştir ; Bu cihetten 19, 20, 21, 22 Eylûl günleri için programa konulan oturumlar yapılmamıştır.

Okunmıyan tebliğlerden zapta alınmış olanları şunlardır :

216 — Hindli Dr. B. N. PURİ (Lucknow)'nin, Kanishka'nın hükûmeti ele alması tarihini M. ö. 143/142 olarak tesbit ve ona bağlı diğer meseleleri izah eden tebliği (ing.) ;

217 — Hindli S. K. SARASWATİ (Kalküta)'nin, VIII. - XIII. asır yazmalarına göre Bengal yazısının inkişafı'na âit tebliği ;

218 — Hindli Prof. A. N. UPADHYE (Kolhapur)'nin, Prakrit tedkikatının son safhalarını izzâh eden tebliği ;

219 — Hindli LOKESH CHANDRA (Nagpur)'nın eski Brahmî metinlerine âid tebliği (ing.) ;

220 — Hindli Dr. D. C. SIRCAR (Ootacamund)'ın, garbî Bengalde Mürşidâbâd yakınındaki eski Gudîya krallığı ve paytahtı hakkındaki tedkikatı ihtiva eden tebliği (ing.) ;

221 — Miss Dr. İNDİRA SARKAR (Berne)'in, 1849 — 1909 senelerinde yaşamış olan Hind şâiri Nabin-Sen'in hayatı ve eserlerini, ondan kalan meçhul bir parçayı ifâde eden (fr.) tebliği ;

222 — Hindli Prof. İ. VİDYAVACHASPATİ (Kangri)'nin, bugünkü Hindistan'ın maârifinin bir taraftan dünyanın gidişine ayak uydurub, diğer taraftan Buddizme de sâdik kalarak nasıl inkişaf ettirilmekte olduğunu izzah ve Hind irfânının istikbaline dâir mütaleaları ihtivâ eden tebliği ;

223 — Hindli SUBHADRA JHA (Bânâres)'nin, “Nyaya felsefesine göre şifahi bilgi vasıtaları,, nâm tebliği ;

224 — Hindli Dr. T. N. RAMACHANDRAN (Kalkutta)'nın tarihî Hindistan'ın

ibadethâneleri ve şimdiki vaziyetini, bilhassa Jaina Buddha ve Hindu tapınakları tarihini izah eden tebliği;

225 — Lehistanlı Prof. HÉLÈNE DE WILLMANN-GRABOWSKA (Krakov)'-nın "Hind tiyatrosunda halkcılık unsuru," nu ele alarak muâsır Hind dramında millî tarih ve kültürün nasıl aksettirildiğini bahis mevzûu eden tebliği.

IX. SEKSİYON = İRAN TEDKİKATI

16. IX. Pazar sabahı; Reis: Prof. H. W. Bailey.

226 — Fransız âlimi Prof. E. BENVENİSTE (Paris), «Avesta'nın dinî lû-gatı» mevzuunu izah etti, münâkaşasına Carnoy, Morgenstierne, Henning ve Ba-iley iştirâk ettiler.

227 — Amerikalı Prof. R. N. FRYE (Cambridge-Mass), eski İran kitâbe-leri külliyyatını (Corpus) neşretme lüzûmundan ve bunun projesinden bahsetti. Münâkaşası sonunda şöyle bir karar alındı: «Consultatif Comitêye bir Corpus scriptionum İranicarum'ın hazırlanması ve neşri için bir beynelmilel mesâî pro-jesi tertibi hakkında Kongreye teklif yapılması arz olunacaktır.»

228 — Reis W. H. BAİLEY, Sven Hedin'in seyahati esnasında toplanmış Hind-Brahmî yazısiyle Sanskrit ve Saka-Hoten dillerinde yazılan vesikalar ve onların bugünkü tedkik vaziyetleri hakkında geniş malûmat verdi.

17. IX. Pazartesi sabahı; Reis: İranlı Prof. Ali Asgar Hikmet.

229 — İngiliz âlimi Prof. W. HENNING (Londra), Firûzâbâd'da yakında bulunan pehlevî kitâbelerine dâir malûmat verdi.

230 — Belçikalı Dr. ANDRÉ MARİCQ (Brüksel), Mâni ile Sâsâni pâdişâhı I. Şahpur'un münâsebetleri mes'elesini izah etti.

22. IX. Cumartesi sabahı; Reis: Prof. W. Henning.

231 — İsveçli Prof. G. WİDENGREN (Upsala)'in eski İran feodalizmini;

232 — İranlı SEYYİD HASAN TAQİZADE (Tahran)'nin eski İran takvi-mini (ingl.) mevzûbâhs eden tebliğleri dinlendi.

Bu seksiyonda okunmayan tebliğler :

233 — Alman Prof. F. ALTHEİM (Berlin)'in «Zerdüşî ve Büyük İskender»;

234 — İranlı TURHAN GENCELİ (Napoli)'nin «Alişîr Nevâî'nin farsça divânı».

X. SEKSİYON = HİRİSTİYAN ŞARK

16. X. Pazar sabahı; Reis: Fuad al-Bustanî.

235 — Lübnanlı Prof. FUAD AL-BUSTANÎ (Beyrut), «Kıbrıs'da asırlardan beri yaşayıp gelen bir Lübnan lehçesi» mevzûuna dair tebliğde bulundu.

236 — Alman Dr. MARİA CRAMER (Münster Wf), «V - VII asır Kıbtî ter-cümeihallerinde 451 Kadıköy Kongresi aleyhinde yazılan fikirler» i anlatarak (alm.) Kıtbî papasları arasında Kadıköy Kongresi aleyhtarı fikirler dolayısıyla vâkı olan münâkaşaları gösteren vesikalardan bahsetti. Bunu müteâkip cereyân

eden müzâkerede, 1950 senesi sonbaharında bu Kadıköy Kongresinin 1500 yılı jubilesi yapılmış olmalı idi, denilerek bu mes'ele hususunda fikir teâtisinden sonra İstanbuldaki Ortodoks patriyarhlarına, Seksiyon namına, geç dahi olsa tedbir almaları gerektiği yolunda bir tavsiyede bulunulması karar altına alınarak, hazırlanan yazı Kongre başkanlığı yoluyla mezkûr makâmlara gönderildi.

XIV. SEKSIYON = BİZANS - İSLÂM MÜNÂSEBETLERİ

18. IX. *Çarşamba sabahı*; Reis: Belçikalı Prof. Henri Grégoire.

237 — Mlle SOPHIA ANTONIADIS (Brüksel), Bizans zamanındaki İstanbul caddelerindeki hayatı muahhar İstanbul sokak hayatı ile karşılaştıran bir tebliğde bulundu.

238 — Belçikalı Prof. A. ABEL (Brüksel), Ortaçağ İslâm - Hristiyan âleminde İncile bağlı Apocalypse'in siyasî ve dinî çekişmelere vesile olan tezahürlerinden bahsetti. Bu münasebetle Canard söz aldı. Sonra başkan H. Grégoire söz alarak, Bizans - İslâm hududunda vâkı harplere dair İslâmlar tarafından tertip olunan ve asırlarca okunan destanların, o cümleden Battal Gazi ve Dânişmend Gazi destanlarının tarihî bahisleri aydınlatmak bakımından büyük ehemmiyeti haiz olduğunu tebarüz ettirdi ve bunların müsteşrikler tarafından tedkikini temin etmek üzere bir beynelmilel komisyon kurmak hususunda Comité Consultatif'e, Kongreye arz etmek üzere, teklif yapılması gerektiğini ileri sürdü ve bu teklifi kabul edildi.

239 — RÜSTEM DUYURAN (İstanbul), Sultanahmet meydanında yapılmakta olan kazıların neticelerini izah eden tebliğini okudu. Bunu müteakip söz alan H. Grégoire, Türk ilim adamlarının bu sahadaki çalışmalarına beynelmilel bizantologların candan yardım edeceklerini ilân etti.

HRİSTİYAN ŞARK VE BİZANS - İSLÂM (X. ve XIV.) SEKSIYONLARI MÜŞTEREK OTURUMLARI

20. IX. *Perşembe sabahı*; Reis: Prof. Fuad al-Bustanî.

240 — Fransız J. TARRÉ (Paris), «Karadeniz sahasında eski Grek kilise inzibatının kanunlaştırılması» (fr.);

241 — Yunanlı Prof. E. DALLEGRO (Atina), «İzmit'de bir kilise altı mezarına dair»;

242 — Belçikalı Mlle M. MATHIN (Brüksel), «Birinci Haçlı seferinden önce Anadolu'da Normanlar (fr.)»;

243 — Belçikalı Prof. H. GRÉGOIRE (Brüksel), «Frigya ve onun hristiyanlık üzerinde tesiri»;

244 — Fransız CHARLES KUENTZ (Kahire) «Tissus Coptes» mevzuları üzerine tebliğler yaptılar. Grégoire'ın tebliğinde W. M. Calder, Kuentz'inkinde Father Mécérian söz alarak mütemmim izahatta bulundular.

21. IX. *Cuma sabahı*; Reis: Prof. Marius Canard.

245 — MUZAFFER RAMAZANOĞLU (İstanbul), «İrene kilisesi ve Ayasofya kompleksinin mimarî tarihine dair yeni tedkikler» (alm.) i anlattı.

246 — Fransız G. TONGAS (Hanoi), «Yakın Şark, Şarkla Garp arasında bir köprü» (fr.) nam tebliğinde, bilhassa Türklerin Şark - Garb münâsebâtındaki rölünü tebarüz ettirmiş ve Avrupa Üniversitelerindeki tedrisatda bu hususa hiç ehemmiyet verilmediğini, Fransa'da Sorbon profesörlerinden Albert Demangion ve André Alba gibi zevatın eserlerinde Türkiye hakkında verilen fâhiş yanlışlara işaret ederek izzah etmiştir ¹⁾.

247 — Fransız Prof. MARIUS CANARD (Cezair)'ın «Fâtîmî teşrifâtı» nda Bizans te'sirini tebârüz ettiren tebliğinin (fr.) münâkaşasına Father Mécérian ve Prof. G. Fiocco (Padua) iştirâk ettiler. ²⁾

22. IX. Cumartesi sabahı; Reis: Father Mécérian ve Henri Grégoire.

248 — Prof. GIUSEPPE FIOCCO (Padua), Venedik'de St. Giovanni Degola kilisesinde bulunan Bizans freskleri üzerinde konuştu (fr.).

249 — FERİDUN DİRİMTEKİN (İstanbul), İstanbul'da Tekfur sarayının şimalinde yapılan kazıların neticelerini anlattı.

250 — Vatikan kütüphanesinden A. VAN LANTSCHOOT (Vatikan City), Louvain - Vaşingtonda neşredilmekte olan Hıristiyan Şark kitâbeleri külliyyâtı (Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium) 'nın neşrindeki inkişaflardan bahsetti. Bu iki tebliğ dolayısıyla söz alan Prof. H. Grégoire, Müsteşrikler Kongresinde pek sönük kalabileceğinden şüphe edilen Hıristiyan Şark ve Bizans-İslâm tedkiklerinin, Türk âlimlerinin yaptıkları tebliğler sâyesinde pek canlı geçtiğini ve milletlerarası müsteşriklerin onlara bu işlerinde cidden yardım edeceklerini izhar etti.

Bu seksiyonlara âid okunmayan tebliğler :

251 — İtalyan L. FUSELLA (Napoli), «Habeş imparatoru Théodore'un tarihini ihtiva eden bir Amhar yazısına âid notlar» nam tebliğinde, Théodore'un İngilizlerle temaslarına taallûk eden malûmatın dahi bu yazmalarda münderiç bulunduğu işaret etmiştir.

252 Amerikalı Prof. A. UNDERWOOD (İstanbul), Ayasofya tedkikatı esnasında meydana çıkan ve daha deftere kaydedilmeyen bazı fragmanları bahis mevzuu etmiştir.

253 — İtalyan E. CERULLI (Tahran), «Hıristiyan Şark edebiyatından İstanbul kiliselerine dâir rivayet ve efsâneler» (fr.) den bahsetmiştir.

XI. SEKSİYON = AHDİATİK TEDKİKLERİ

18. IX. Salı öğleden sonra; Reis: Prof. K. Galling.

254 — İspanyalı Prof. İ. PERFZ CASTRO (Madrid), İspanya kütüphanelerinde harekeli olarak bulunan yazmalardan istifade ederek Bibl'in ibranî rivayetini yeniden neşretmek lüzûmundan bahsederek (fr.), bu işle İspanya'da on kadar âlimin iştigal ettiğini, neşir plânlarının işlenmiş ve yürürlüğe konmuş

¹⁾ Bu son tebliğ «Orient-Occident» meselesini evvelki Müsteşrikler Kongrelerinde Hıristiyan Şark meseleleri ile birlikte koymak âdet olduğundan buraya alınmıştı. G. Tongas'ın tebliği, «Orient-Occident», V. c. (1952), No. 3'de intişâr etmiştir.

²⁾ Prof. M. Canard'ın tebliğinin tam metni «Byzantion» mecmuasında çıkıyor.

olduğunu, Masura'dan evvelki bütün kıraatlerin yeni neşrin haşiyelerinde nakle-
dileceğini izzah etti. Münâkaşasına Galling, Mm. W. Thomas ve Rowley iştirak
ettiler. Bu tebliğ ve münâkaşası, Bibl metni tedkiklerinin daha sona erdirilemi-
yeceğini vâzih olarak göstermiştir.

255 — Alman Prof. D. M. NOTH (Bonn), Ahdiatik'a göre cihan tarihi
yazan «Deuteronomist» lerin tarih telâkkisinden bahsederek (alm.), bunda Şark-ı
Kadim tarihinin İsrail kralı Joachim'ın vefatı ve Davud sülâlesinin inkırazı ile
bittiğini, eserin M. ö. VI. asrın ortalarında yazıldığını ve ilâve yapılmamış bir
kül olduğunu, kaynak olarak, değerini tebarüz ettirdi. İslâm ananesine de girmiş
olan Bibl hikâyelerinin tedkiki bakımından çok ehemmiyetli olan bu tebliğ
münasebetiyle Galling söz aldı.

256 — İngiliz Prof. H. H. ROWLEY (Manchester), «Mûsâ ve Decalogue»
mevzuunda, bu peygamberin Tur-i Sinâ'da yaptığı rivâyet edilen «vasâyâ-i aşra»nın
(ten commandements), filhakika Mûsâ'ya âid olduğunu ve fakat II. ve IV. vasiy-
yetlerin Mûsâ'dan evvelki zamana âid olduğunu izzah etti (ing.). İslâm an'ane-
sinde de yer tutan bu mevzuun münâkaşasına M. Noth ve Widengren iştirak
ettiler¹⁾.

21. IX. Cuma sabahı; Reis: H. H. Rowley, Kâtib: R. A. Langhe.

Altmış kadar âzânın iştirak ettiği bu toplantı, 1947 de Lût Gölü sâhilinde
bir mağarada küpler içinde bulunan ve Milâddan önceki Tevrat vesair İbrani
vesikaları ihtiva eden tomarların tedkikine tahsis edildi. Bu vesiykaların mahi-
yetlerini tesbit maksadiyle, vesiykaları muhtelif cebheden ele alan âlimlerin teb-
liğleri ve bu tebliğlere âid müzâkere ve fikir teâtisi, İstanbul Kongresinin en
meraklı safhalarını teşkil etti.

257 — H. E. DEL MEDİCO (Paris)'nun, Prof. R. Langhe tarafından okunan,
«Lût Gölü tomarları ve Manuel de discipline²⁾», nam tebliğinde, Ayn Fesha
mağarasında mevcut bir «geniza», (Yahudi mukaddes kitaplarının saklandığı
mahzen) da bulunan eserlerden Bibl'e âid olmiyanların, M. ö. 70 de Kudüs'ün su-
kûtundan önceki on seneye ve ondan az sonra vâkı olan hadiselerle taalluk etdi-
ği tebarüz etdirilmiştir.

258 — Bu tomarlar hakkında neşriyatda bulunan fransız âlimi A. DUPONT-
SOMMER (Paris), Lût Gölü tomarları arasında bulunan «Habuk şehri»,nde tesa-
düf edilen, râhibelerin tavsifine âid tâbirin müfred (Elu de Dieu) veya cemî
(élus de Dieu) olması takdîrinde çıkan mânâları ele alarak tomarları, ifade tarz-
ları bakımından izzah etdi (fr.).

259 — Lût Gölü tomarlarıyla iştilal edip bu hususda neşriyatda bulunan-
lardan, İsrail âlimi Prof. E. L. SUKENİK (Kudüs), Lût Gölü tomarları tedkiki-
nin bugünkü vaziyeti mevzuu üzerinde konuşarak, 1947 de bu gölün kenarında
Briha Jericho yanındaki taşlık derede Tamîm kabilesi arapları tarafından bulu-
nan ve deri üzerinde yazılmış Tevrat ve diğer yazıların bugün nerelerde muhâ-

1) Prof. H. H. Rowley'in raporu ingilizce olarak *Bulletin of the John Rylands Library* (vol. XXXIV) de ve fransızca olarak ta *Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses* (No. 1, 1952) de intişar etmiştir.

2) Bu «Manuel» i ihtiva eden tomarların tercümelere ve izzahları New Haven'de American School of Oriental Research tarafından Lût Gölü buluntularına âit 1950 de neşrolunan *Dead Sea Scrolls of St. Mark's Monastery* unvanlı külliyyatın ikinci cildinde ve Del Medico'nun 1951 de Pariste neşrettiği *Deux Manuscrits hébreux de la Mer Morte* nam eserinde neşredilmiştir.

faza olduğunu, bu tomarların Tevrat tefsirine âid bâzı parçalarının Amerikalılar tarafından neşredilen kısımlarını, Kudüs'de Yahudi Üniversitesinde mahfuz kalan ve daha henüz arapların elinde bulunan diğer kısımlarını iyzah ve dünyanın her tarafındaki semitistlerin bunların fotoğraflarını tedarik ederek tedkiyle meşgul olduklarını, Arapların elinde kalan diğer kısımlarının muhakkak müzelere alınması icab ettiğini anlattı. Prof. Sukenik bir taraftan tomarların diğer taraftan küplerin kıdemi meselesine temas ederek tomarların, Kudüs'ün M. ö. 70 de sukutundan eski olduğunu, umumiyetle yazıların küplere nisbeten eskiliğini ve tomarların çoğunun M. ö. III. asra âid olduğunu ileri sürdü.

260 — Yine bu tomarlara âid neşriyyatta bulunanlardan British Museum şark şubesi müdürü Dr. J. LEVEEN (Londra), Lût Gölü tomarlarının ortografisi mevzuuna dair okuduğu tebliğinde, Kudüs Yahudi Üniversitesinde Tevrat'ın Eş'ya babının tomarları Isaiah Scrolls) ile Severus Scroll'in kıdemlerini, nahiv kaidelerindeki değişiklikleri tesbit esasında, inceledi. Leveen'e göre Isaiah Scrolls daha kıdemlidir, Severus Scroll ise M. ö. 70 den evvelki zamana âittir.

Bu tomarlar hakkında ilâveten şu noktaları da iyzah etmeliyiz: Tomarlar 1947 senesi yazında Lût Gölünün şimâl-i garbî kenarında Ayn Fesha mağarasında bulunmuşsa da o aralık Araplarla İsrail arasında vâkı savaşı dolayısıyla Temim arapları elinden salâhiyetli ellere geçememiş, sonra farkına varıldığı vakit tomarların bir çoğunun kaybolmuş olduğu anlaşılmıştır. Ele geçenlerinden, tomarların önce 50 kadar testi içinde bulunduğu, geçmiş zamanlarda da hırsızlar tarafından aranıp yağma edildiği, arapların eline bunlardan ancak 5 testinin geçtiği anlaşılmıştır. Asıl testiler mütehasıslar tarafından tedkik olununca, bunların Romalılardan önceki zamana âidiyeti ve tomarlar arasında bulunan papirus parçalarının da M. ö. II. asra âit olduğu görülmüş, fakat Tevrat'ın Kabakuk faslının şerhini ihtiva eden tomarların Pompeus'un M. ö. 63 de Kudüs'ü işgali hâdisesi ile ilgili ve bu hâdiseden takriben 20 sene sonra yazılmış olduğu; Tevratın İsaiah faslının 34-35. âyetlerinin yazısı Masora tefsirlerine uygun olduğundan bu kısmın M. s. II. asra âit olabileceği ve bu arada Süryanî harfleriyle yazılmış olanlarının da II. asra âit olacağı, hülâsa tomarların M. ö. II ile M. s. II. asır aralarında yazılmış ve çoğunun Milâddan önceki devirlere âit olduğu anlaşılmıştır. Bu tomarların Tevratın İsaiah faslına âit olanları, Masora tefsirleri tesiriyle değiştirilen noktalardan ayrılmakta, yani Tevratın grekçeye tercüme edilmeden evvelki şeklini arz etmektedir. İşte tomarların asıl kıymeti de buradadır. İslâmlar Tevratın tahriflere mâruz kaldığını iddia ettiklerinden Lût Gölü tomarlarının tedkiklerine bir gün onlar da muhakkak iştirâk edeceklerdir.

21. IX. Cuma öğleden sonra; Reis: Prof. M. Noth, Kâtip: Prof. R. A. de Langhe.

261 — Alman Prof. K. GALLING (Mainz), "İranilerin siyâseti ve Yahudilerin Bâbilden avdeti," mevzuu üzerinde konuşarak bu avdetin, Kyros zamanında değil, Dareios devrinde vâkı olduğunu iddia etdi. Münâkaşasına M. Noth ve D. V. Thomas (Cambridge) ve Widengren (Upsala) iştirâk ettiler.

262 — İngiliz âlimi Dr. M. WALLENSTEIN (Manchester), "Payyuet edebiyatında in'ikâsı bakımından Bibl metinleri," mevzuu üzerinde konuşarak bu edebiyatı dört devreye ayırıp bunların Masora'dan, yani Bibl kıraat kitapları yazılmadan evvelki devri ve bu edebiyatın eserlerinde Bibl'den nakledilen parçaların bâzılarının Lût Gölü tomarları arasında İsaiah Scrolls ismiyle tanınan parçalara tevafuk ettiğinden, bu edebî eserlerde naklonunan Bibl parçalarının tarihi kıymeti anlaşılmakta olduğunu tebarüz ettirdi (ingl). ¹⁾

263 — Prof. JACOB (Strasburg), Ahdiatikde «İmago Dei» mevzuunu ele alarak

¹⁾ Bu tebliğ biraz başka bir şekilde *Bulletin of the Rylands Library*, Vol. 34, No. 2, s. 469-476, (Manchester 1952) de intişar etmiştir.

Ahdiatik kelâmında, insaniyete, kâinata Allahın mümessili sıfatıyla hayvanlar üzerine hâkimiyet hakkı verilmesi ve Allahın insanın nefsinde tecelli etmesine dâir söylenen nazariyeler üzerinde durdu. Münâkaşasına Noth ve Mr. Schmidt-Dumont (İstanbul) iştirâk ettiler.

XII. SEKSİYON = AFRİKA TEDKİKLERİ

16. IX. Pazar öğleden sonra; Reis: Prof. Malcolm Guthrie (Londra).

264 — Mr. MALCOLM GUTHRIE (Londra), Afrika zenci dillerinden Bantu diline giren yabancı kelimeler ve onları bantu kelimelerinden ayırma metodları hakkında bir tebliğ okumuştur.

265 — İtalyan Prof. ESTER PANNETTA (Roma), «Beyaz ve siyah Afrika halk edebiyatında şahsiyetler» mevzuu üzerinde konuşarak bu edebiyatta, şahsiyetlerin karakterlerini, insanın hayvanî ve fevkattabia hususiyetlerinin nasıl tebarüz ettirildiğini ve bu hususta Afrikalıların bu iki cinsi arasındaki farkın nasıl kendisini gösterdiğini izzah etti (fr.).

266 — Alman Prof. G. WEYDLING (Wiesbaden), «Hâmî dillerde fiiller hakkında», konuşarak Berber ve Kuşit dillerinin fiilleri üzerinde yaptığı tedkikatı arzetti ve bu esaslara göre mezkûr iki dilin menşe birliği hususunu tebarüz ettirdi (alm.).

Okunmayan tebliğ:

267 — Alman Prof. R. THURNWALD (Berlin), «Asırlar zarfında Yakın Şarkın Afrika üzerindeki medenî tesirleri» mevzuunu ele alan mufassal tebliğinde, M. ö. 1675 de Mısırdan çıkarılarak Suriyede bir devlet kuran Hyksos'ların Mısır at kültürünü getirmeleri hâdisesinden başlayarak İslâm devirlerine kadar Önsaya ve Mısır kültür münasebetlerini incelemiştir (alm.).

XIII. SEKSİYON = ESKİ MİSİR TEDKİKLERİ

16. IX. Pazar sabahı; Reis: Prof. P. Lacau (Paris).

268 — İsrailden S. YEİVİN (Kudüs), «III. Thothmes'e âid Filistin ve Suriye şehirlerinin kısa listesi», mevzuu üzerinde konuşarak (ingl.), 119 kadar şehir ismini ihtiva eden bu listenin, Asya'da Hyksos imparatorluğu askerî feodal teşkilâtını gösterdiğini, ülkenin dokuz vilâyete ve vilâyetlerin de sancaklara taksim olunduğunu, zikri geçen 119 şehirden 85 inin yerlerinin tamamiyle tayin edilebildiğini ve 22 sinin ancak takriben tayin edildiğini tebarüz ettirmiştir.

18. IX. Salı öğleden sonra: Reis: W. S. Smith (Boston).

269 — İtalyan Prof. R. T. O'CALLAGHAN (Roma), «Son tunç devrinde Mısır - Ken'ân münasebetleri»;

270 — Fransız Prof. P. DE BRUYN (Fontenay - sous - Bois), «Bronz - yılan hakkında Bibl hikâyesi ve onun eski Mısır dinî metinlerindeki izleri»;

271 — Fransız Prof. J. LECLANT (Paris), «Chepenoupet ilâhesinin merâsiminden sahneler», mevzûları üzerinde tebliğlerde bulundular. Bu son tebliğin münâkaşasına Mme Cardier ve Gilbert iştirâk ettiler.

272 — Belçikalı Prof. P. GILBERT (Brüksel), Roma ve Bizans kubbelerinin menşeleri mes'elesini ele alarak bunların, Mezopotamya'dan Sumer ve Akadlardan ve eski Mısırdan alınmış olduğunu aydınlattı (fr.). Münâkaşasına B. van de Walle ve Leclant iştirâk ettiler.

19. IX. *Çarşamba sabahı*; Reis: Sir Allan H. Gardiner.

273 — Fransız Prof. J. S. F. GARNOT (Paris), Ehram metinlerinde kralın veyahut ilâhların defin işleri hususunda *İ'm'hw* (imakhon) müessesesi ve Firavunun bu *İ'm'hw*'ya temessülü mevzuunu ele alarak altıncı ve beşinci sülâlelerde ulûhiyetten insanlığa doğru kaymayı gösteren *donné*'leri tebârüz ettirdi. Münâkaşasına Leclant, Ch. Kuentz ve Gardiner iştirâk ettiler.

274 — Belçikalı B. VAN DE WALLE (Liege), "Amon tapınağındaki mukaddes direk,, mevzûu üzerinde konuştu ve münâkaşasına Gardiner, Lacau, Leclant iştirâk etdiler.

275 — MUSTAFA AL-AMİR (Cambridge)'in "Ptolemaios'lar devrinde eski Mısır'ın nikâh ve talâk işlerine dâir notlar";

276 — Fransız Prof. P. MONTET (Paris)'nin "Chonsow ve onun hademesi" mevzûlarına dâir tebliğleri okundu; münâkaşalarına Lacau ve Gardiner iştirâk ettiler.

216. *Cuma sabahı*; Reis: Sir Allan Gardiner.

277 — Fransız Prof. P. LACAU (Paris), "Karnak'da Sesostris İ'in Beyaz Tapınağından iki sahne" mevzuu üzerine konuşarak, bu tapınaktaki resim sahnelerini projeksiyonla gösterdi ve tapınağın eski Mısır san'at tarihi bakımından ehemmiyetini tebarüz ettirdi. Münâkaşasına Kuentz, Gardiner, Gilbert, van de Walle iştirâk ettiler.

278 — Fransız C. LALOUETTE (Paris), "W. Golénischeff Merkezinin eski Mısır tarihine âid çalışmaları ve arkeolojik vesikaların kaydı" nam tebliğinde mezkûr âlimin ismini taşıyan enstitünün mesâisini ve orada mevcut eserleri projeksiyonlarla göstererek anlattı. Münâkaşasına Lacau, Gardiner, Miss Moss, Kuentz, Leclant iştirâk ettiler.

279 — C. KUENTZ, "Nil'de yeni bir neşide,, mevzuuna dâir tebliğinde, bu güne kadar mâlûm olan eski Mısır Nil hymn'lerinden ayrı olarak, münderecât ve edebî kıymet bakımından çok yüksek olan yeni bir hymn bulunduğu bahsetti. Münâkaşasına Gardiner, Lacau ve Gilbert iştirâk ettiler.

XV. SEKSIYON = İSLÂM SAN'ATI

18. IX. *Salı sabahı*; Reis R. Ettinghausen (Vaşington)

Seksiyon başkanı, müzâkereleri açan nutkunda, İslam san'at tarihinin umumî bahislerini kısa olarak anlattı ve islâm san'atı için ayrılan iki kolun bir olarak devam ettirilmesi gerektiğini belirtti.

280 — İtalyan âlimi Prof. BETTİNİ (Padova), Suriyede bulunan ve tedkikat mevzuu olan ilk İslâm şatosu "Mschatta,, meselesi üzerinde konuştu (fr.).

281 — Prof. K. ERDMANN, Mschatta'nın cebhesindeki târihe dâir tebliğinde (alm.), projeksiyonla şatodan resimler gösterdi ve evvelce II. Behram'a âid

olacağı düşünölen Sâsânî tipindeki tâcın, Sâsânîlerden sonraki devrelere, bilhassa VIII. asra (yani Emevîler devrine) âid olduğunu tesbit etti. Mûnâkaşasına P. Boulog (Mısır), Mehdi Behramî, E. Kühnel ve M.S. Dimand (New York) iştirâk ettiler ve tebliği takdir ederek bâzı mütemmim ifadelerde bulundular.

282 — İranlı âlim MAJİD MOVAGHAR (Tahran), “Yeni keşfolunan Sâsânî kaplar” isimli tebliğinde, projeksiyonla gösterdiği gümüş tabakların muhtelif Sâsânî devirlerine âit ve İran malı olduğunu ileri sürdü (ingl). Mûnâkaşaya iştirâk eden Dimand ve Erdmann, bunlardan bâzılarının Sâsânîlerden sonraki devre âit olduğunu, bâzılarının da sahte olması ihtimâlini tebârüz ettirdiler.

Bu tebliğden sonra meclise E. Kühnel riyaset etti.

283 — Amerikalı âlim S. V. MC MULLAN (New York), “Türkiye’de halı dokumasına âit bâzı meseleler” nâm tebliğinde, projeksiyonla gösterdiği renkli resimlerle kendi koleksiyonunda mevcut XVII - XVIII. asır halılarını, bunların desenlerini bahis mevzuu etti. Reis E. Kühnel, Türk dokuma ve halı san’atının yüksek değerini tebârüz ettiren bu kıymetli tebliğinden dolayı, Mc Mullan’a, seksiyon namına teşekkürlerini bildirdi.

284 — Prof. R. ETTINGHOUSEN (Washington), “Gazneliler sarayında bulunan eski Türk san’at eserleri” mevzuu üzerinde yaptığı tebliğinde (ingl), bu sene içinde refikası ile birlikte Gazne’de Sultan Mahmudun sarayı harâbelerinde bizzat yaptıkları tedkikattan ve burada buldukları bazı beyaz mermer işlemlerden, Gazneli Mahmud türbesinin ahşap kapısından ve bunda bulunan tezyinat motiflerinden bahsederek İslâm ve Türk san’atı için yepyeni malûmat ortaya koydu.

19. IX. Çarşamba sabahı; Reis: Maurice S. Dimand (New York).

285 — İsrailden Prof. L. A. MAYER (Kudüs), “İslâm san’atının anonimliği,, mevzuu üzerinde konuşarak kendisinin İslâm san’atkârlarının esâmî fihristini tertib etmek yolundaki mesâisini ve bunların mensup oldukları memleketleri tayin etmekte uğradığı güçlükleri, buna rağmen bu işin muhakkak yapılması gerektiğini ve hazırladığı plânları anlattı (ingl.). Bu tebliğ dolayısıyla söz alan E. Kühnel, Amerika’da merhum Ağaoglu Mehmed’in ve sonra da Ettinghausen’in tertib ettikleri İslâm san’atkârları lûgatının hâlâ nâtamam kaldığını ve bu mesâinin birleştirilmesi gerektiğini tebârüz ettirdi.

286 — İsviçreli Mlle M. VAN BERCHEM (Cenevre), Cezâyir Sahrası kenar kumlarında gömülü X. asır İbâdî mezhebi Hâricîlerinin şehri olan Sedrata’nın keşfi meselesini bahis mevzuu ederek, burada yapılan tedkikatın neticelerini anlattı (fr.). Bu tebliğ dolayısıyla söz alan Prof. Ernest Kühnel, Sederata’da meydana çıkarılan san’at eserlerini şarkî İslâm ve Endülüs İslâm san’at eserleriyle mukayese etti.

287 — Prof. A. GABRIEL (Paris - İstanbul), “Bursa san’at âbidelerinin polychrome dekorları,, mevzuu üzerinde okuduğu tebliğinde (fr.), renkli resimlerle, bilhassa hâlen mevcut örtü ve badanaları açılarak meydana çıkarılan san’at âbidelerini, çinileri ve kalem işi dekorları canlı olarak aydınlattı. Tebliğ dolayısıyla söz alan Ekrem Hakkı Ayverdi (İstanbul), tebliğin değerini tebarüz ettirerek, mütemmim ifadelerde bulundu.

288 — Fransız âlimi Mme G. LE PLAY-BROWN (Paris), “Şimalî Hind İslâm

âbidelerinde Selçuk san'atının tesirine dair,, tebliğinde (fr.), takriben 1200 tarihinden evvelki Hind - İslâm eserlerinde yerli Hindistan an'anelerinin hâkim olduğunu, bu tarihten sonraki eserlerde ise Selçuklu an'anelerinin hâkim bulunduğu ve bunun XIV. asır eserlerinde dahi görüldüğünü tebarüz ettirmiştir.

19. IX. Perşembe sabahı; Reis: Prof. K. Erdmann.

289 — NURULLAH BERK (İstanbul), "Muâsır Türk resmi ve Şark an'anesi,, mevzuunu, bilhassa kendi temsil ettiği ekol noktai nazarından, projeksiyonla izzah etti.

290 — Dr. MUİN TAYANÇ (İstanbul), İstanbul mezar taşlarının dekoratif kıymeti mevzuu üzerinde konuştu (t. ve fr.).

291 — K. A. C. CRESWEL (Kahire), Yakın Şarkta mutasavver kazılar mevzuu üzerinde konuşarak, Kûfe, Vâsıt, Kasr el-Hayr, Mince, bilhassa İrak ve Suriye'de mevcut Emevî san'at eserlerini meydana çıkaracak yerleri tesbit etti ve cenubî Türkiye'de Harrân'da bulunan ve muhtelif devirleri canlandıran âbideleri ele alarak bunlarda görülen eski Suriye tipi sanat an'anesinden bahsetti. Tebliğ dolayısıyla söz alan Prof. Ettinghausen, Dr. Rice'in Harrânda geçen sené yaptığı kazıları anlattı ve Prof. L. A. Mayer'in san'atkârların fihristi meselesini, seksiyonun desteklemesi gerektiği hakkında beyanatta bulunarak keyfiyyetin Kongre umumî toplantısına arz olunmak üzere Komite Konsultatife verilmesini teklif etti ve kabul olundu.

Kahiredeki Fransız Arkeoloji Enstitüsü Müdürü Charles Kuentz'in, *İslâm san'at ve arkeoloji kitabiyat yıllığı (Annal of Bibliography of Islamic art and Archaeology)*'nin neşrine devam edilmesi hakkındaki teklifi de, Kongre umûmî toplantısına arzedilmek üzere, kabul olundu.

292 — Dr. MUHAMMED MUSTAFA (Kahire), "Arap San'at Müzesinde mevcut bâzı Türk keramikleri,, nam tebliğinde, Mısır müzesinde mevcut ve bilhassa XVI. ve XVII. asırlara âid eserleri, çinileri projeksiyonla göstererek izzah etti (ingl.).

293 — Bayan MEDİHA UMAR (Ankara), «Mücerred san'ata ilham verici unsur olarak Arap hattı» mevzuunda, bilhassa kendisinin temsil ettiği modern resme hattatlığın tatbikini izzah etti (ingl.). Sonra seksiyon üyelerini, kendi san'at eserleri sergisinde gezdirdi.

21. IX. Cuma sabahı; Reis: Prof. A. Gabriel.

294 — Amerikalı Dr. MAURICE C. DİMAND (New York), «Arslan şeklinde bir yeni selçukî buhurdanı» nı ele alarak bu nevi buhurdanların en tipik ve güzel olanlarının şarkî İran'da Nişapur civarında Kâriz mahallindeki kazılarda, yakında bulunduğunu ve üzerinde "Emir Seyfû'd-dünya ve'd-din Muhammad al-Mâverdî,, ismi ve 577 h. (1181 m.) tarihi bulunan bir bronz heykelin bugün Newyork Metropoliten Müzesinde bulunduğunu, mufassal izzahatla anlattı.

295 — İranlı MEHDİ BEHRAMİ (Tahran), "Eski İran sırlı keramikleri,, mevzuu üzerinde konuşarak Sâmera ve Nişapur'da, yakında bulunan renkli ve polychrome tabaklardan ve bunların İstahr'da bulunanlarından bahsetti (fr.). Mevzuun münâkaşasında, Dimand, bunların bir kısmının İran eseri olmadığını; Prof. E. Kühnel ise, Fustat'da bulunan keramikler arasında İtalya ve İspanya eserleri bulunursa bunlara Mısır malı denilemez, Behramî'nin zikrettikleri de bu kabil-

dendir, dedi. Sonra münâkaşaya K. Erdmann, Arthur Lane (Londra), Creswell ve Ettinghausen iştirâk ettiler.

296 — Alman Dr. ROBERT ANHEGGER (İstanbul), Namazgâh denilen ibâdet yerleri, bunların bilhassa İstanbul civarında bulunanları hakkında projeksiyonlarla gösterilen tebliğini okudu (alm.). Münâkaşaya iştirâk eden E. Kühnel, bunların İran'da olanları hakkında söz aldı; Prof. Gabriel ise, bunları tesbit etmenin içtimâî ve dinî tedkikat bakımından ehemmiyetini tebarüz ettirdi.

297 — Prof. SÜHEYL ÜNVER (İstanbul), Artukoğullarının hususî kütüphanelerinden intikal edip elyevm İstanbul kütüphanelerinde mahfuz bulunan yazma eserlerdeki milk kayıtlarına dair yaptığı tebliğinde, Mardin Artukoğulları namına yazılan ve İsrail el-Cezerî'nin "Fî'l-umûr al-ʿaciba va'l-ḥiyal" Topkapı Sarayı Ahmed-i Sâlis Ktb. 3472) ve Hısn-ı Keyfa Artukileri namına yazılan "Bustân al-ʿarifin,, (Ayasofya 1686) ve 557 h. (M. 1162) de yazılan "Mafâtiḥ-al-ğayb,, ve İbn-i Sinâ'nın beş risâlesi (Ayasofya 2486) ve sâir eserlerin san'at tarihi bakımından ehemmiyetinden bahsetti (fr.). Müteakiben kendi nezareti altında yapılmış keramik kopyalarının Tıp Tarihi Enstitüsünde bulunanlarını seksiyon âzâlarına gösterdi.

298 — Tunuslu HASAN ABDÛLVEHHAB BEY (Tunus), "1517-1848 seneleri arasında Mısır İslâm mîmârîsi üzerinde Osmanlı tesiri,, mevzuu üzerindeki tebliğini okuyup projeksiyonla izah etti (fr.).

Bu seksiyona âit olup okunmadan kalan tebliğler :

299 — Pakistan'lı ABDULLAH ÇAĞATAY (Paris), "Tacmahal'in mîmârîsi ve onun dünya mîmârîsindeki yeri,, mevzuuna âit yazdığı mufassal raporda müellif Hindistan'ın bu mühim san'at âbidesini diğer dünya meşhur mîmarî eserleriyle mukayese etmiştir (ingl.).

300 — Amerikalı PHYLLİS AKKERMAN (New York), "Yedi Süryani-Finike sitesinin İslâmdan evvelki mensucatı ve kültü,, mevzuu üzerindeki mufassal raporunda mensucat tarihini izah için faydalı bâzı yeni metodlardan bahsetmiştir (ingl.).

301 — Yunanistanlı GEORG THEMİSTOCLES MALTESO (Atina), «Atina-da'ki Fethiye Câmii» unvanlı tebliğinde bugün dahi yaşamakta olan bu Osmanlı eserinden bahsetmiş (alm.) ve resimlerini de ilâve etmiştir.

302 — Fransız A. DESSUS LA MARE (Cezayir)ın, «Fas'da XIV. üncü asırda Âl-i Marrin'den Sultan Abû'l-Ḥasan için yapılacak binânın inşaat keşfi» mevzuuna dair tebliğinde (fr.), Abu-Abd'allah bin Marzua el-Ḥaṭîb'in h. 711 - m. 1210 da yazılan eserinde münderiç, yapılacak binâların keşfine âit ve inşaat metodu bakımından çok mühim bir yazısının parçası tahlil edilmiştir.

*
*
*

Burada cem'an 302 tebliğ sayılmıştır. Bunlardan umumî toplantılarda okunanlardan 4, İslâm tedkikleri seksiyonlarından 58, İslâm san'atı seksiyonundan 22 si, cem'an 84 tebliğ, İslâm tedkiklerine âittir. Türkoloji tedkikatından 43 tebliğ, Bizans-İslâm münasebetlerinden 3 tebliğ, cem'an 130 tebliğ İslâm ve Türk tedkiklerine âit bulundurmaktadır ki, bundan önce toplanan 21 müsteşrik kongresinde İslâmiyât ve Türkolojiye bu kadar çok yer verilmiş değildi. Bu tebliğlerden İslâm hukukuna ve İslâmlarda tarih telakkisine âit beş tebliğin türkçe tercümeleri

mecmuamızın bu sayısında münderiç bulunmaktadır. Kongre zabıtlarında çıkacak olan diğer tebliğlerden bilhassa mühim ve münderecat itibariyle orijinal olanları şunlardır: Endülüsün büyük Zahirî âlim ve mütefekkirî İbn Hazm al-Kurtbînin fıkha ait yeni keşfolunan eseri (79) ve ensabı (97), Endülüs âlim ve feylesofu İbn Bâcce'nin hayatı ve eserleri (82), İmâd İsfahânî'nin al-Fath al-Qus-sî'sinin değeri (83), Abu Dulaf'ın yeni keşfolunan ikinci seyahatnamesinin tahlili (84), Hindistan Haydarâbâd Üniversitesinde İslâm metinleri neşri yolunda yapılmakta olan mesâi (87), Seyyid Ali Hemedânî'nin hayatı ve eserleri ve Keşmirdeki misyonerlik faaliyeti (102), İbâdî kaynaklarına göre Ali-Muâviye ve Ali-Hâriciler münasebetleri (105), Hârûn bn Zekerîya al-Hacri'nin eserleri (112), İbn Haldûn ve mektebinin tesirleri ve eserlerinin yeniden neşri meseleleri (118, 121); İran, Mısır ve Suriyede Ahilik (122, 123). İslâm san'atı bahislerinden de Gazne-deki İslâm-Türk eserleri bakiyesi (284), Mşatta sarayı meselesi (280, 281), İslâm san'atkârlarının kamusu (285), Cezayir'de İbâdîlerin merkezi olan eski Sedrata harâbelerindeki tedkikat (286), İslâm-Emevî eserleri bulunan yerlerdeki hafriyat ve bunların müstakbel kazı plânları (291), Türk hahları (283), Kârizde bulunan Selçuk buhurdanı (294), Hindistanda Tacmahal âbidesinin cihan san'at tarihindeki mevkii (299), ve Beni Merrîn mîmârîsinin inşaat plânları ve metoduna âit yazılı kayıtlar (302) ehemmiyet taşımaktadır. Bunlardan başka Ahdiatik ve Şark hristiyanlığı seksiyonlarında okunan tebliğlerden, Lût Gölü mintakasında Tevrat buluntularına âit olanları (257 - 260), Bibl tedkikatının bugünkü durumu (238, 254 - 256) ve Haçlı seferleri tarihi tedkikatına (238) âit olanları İslâm tedkikatının Hristiyanlık tedkikatiyle birlikte yapılması gereken safhalarını parlak bir surette ortaya koymuştur. Yeter ki bizde meselelerin bu şekilde konusunu anlayıp ona ayak uyduracak ve İslâm tedkikini, sâir edyanın tedkikinde erişilen son yükseklığe çıkaracak hakiki ilim adamları yetişsin. Umumî toplantılarda okunanlardan İslâm sosyolojisi (3), İslâm san'at tedkikinin aktüel meseleleri (4), Arap ve Fars klâsik eserlerinin tedkiki ve neşri işlerinde Garp ve Şark âlimlerinin işbirliği (1) mevzularına âit tebliğler de çok mühim olmuştur.

İslâm tedkiklerine âit tebliğlerin Garp dillerinde basılacak olan asılları Kongre zabıtlarında neşredileceği gibi, bunların bizim muhitimizi yakından ilgilendirenlerinin türkçe tercümelerini de mecmuamızın gelecek sayılarında neşredeceğiz.

İSLÂM TEDKİKLERİ VE TÜRKİYYAT İLE İLGİLİ KARARLAR:

İslâm tedkikleri ve türkolojiyi milletlerarası çapta teşkilâtlandırma mes'eleleri hakkında komisyonların hazırladıkları lâyhalar Kongrenin 21 Eylûl umumi oturumunda ve bâzı kısımları da 22 Eylûl kapanış oturumunda müzâkere edilerek kararlara bağlandı.

«MİLLETLERARASI İSLÂM TEDKİKLERİ BİRLİĞİ» NE DAİR KARARLAR:

a — Müsteşrikler Kongresinin yardımı ile İslâm tedkikleri ile ilgili bütün hükûmetlere, bu memleketlerin umumî kütüphanelerinde mevcut tekmlil Şark yazmalarının ilmî kataloglarının tertibi ve neşri hakkında temsili müracaatlar yapılır.

b -- Yine hükûmetlere müracaat edilerek başlıca kütüphanelerin yanında mikrofilm atölyeleri vücuda getirerek yazma eserlerin ilmî maksadlarla filimlerini çıkartmak ve teksir etmek işlerinin kolaylaştırılmasını temin etmeğe çalışılır.

c — Milletlerarası Müsteşrikler Birliği'nin şu hususlara dikkat etmesi teklif olunur:

1 — Şark tedkikatına ait bibliyografi yıllığı çıkarmak ;

2 — Şark tedkikatı ile meşgul müesseselerin umumî idaresi için hazırlık görmek ;

3 — Üniversiteler ve sair ilmî müesseselerde mevcut Şark (İslâm) yazma eserlerinin kataloğunun neşri ve bugüne kadar neşrolunan kataloğlara dâhil olmıyan ve sonradan tedârik edilen yazmaların ek kataloğlarını milletlerarası işbirliği ile meydana getirmek ;

4 — Şarka âit matbu, fakat mevcudu kalmamış umumî müracaat kitaplarını yeniden bastırmak ;

5 — Şarka âit yazma eserlere mâlik olduğu halde mikrofilm tesisatı bulunmıyan kütüphanelere bunların tedâriki imkânlarını aramak ;

6 — Şark (İslâm) tarihine âit vesikaların ve onları muhtevi arşivlerin muhafaza programlarını vücuda getirmek için tedbirler almak ve bu vesikaların teşkilâtli bir şekilde neşirleri ile uğraşmak ;

d — 1935 de Romada in'ikad eden XIX. Müsteşrikler Kongresinde, İslâm dillerindeki eserlerin transkripsiyonu için Alman Şark Cemiyeti tarafından teklif olunan sistemin bu Kongre tarafından tasdikı¹⁾.

e — Bu birliğin işlerini yürütmek için İslâm tedkikatında ihtisas kesbeden zevattan müteşekkil bir muvakkat komite kurulacaktır ki zîrdeki işlerle meşgul olacaktır :

1 — İslâm ülkeleri için umumî alâkayı mucip temel eserlerin neşri,

2 — Bu gibi neşriyatta modern tedkik metodlarına ve (hadisât ve fikirleri) vesikalandırmak usûlüne riâyet edilme hususunu, anlaşarak temin etmek.

3 — Müslüman olmayan âlimlerle tevsî edilecek olan İcrâ Komitesi muvakkaten şu zevattan ibâret olacaktır: Muhammed Nizameddin, Muhammed Hamidullah, Ali Asgar Hikmet, Mucteba Minovi, Z. V. Togan, A. Ateş, Hüseyin Hüsnü Abdulvahhab ve Muhammed Mustafa.

Bu Muvakkat Komite 22 Eylûlde, kapanış toplantısından sonra, toplanarak şu kararları almıştır :

1 — Muvakkat komite âzâlarından Zeki Velidî Togan reislik, M. Hamidul-

1) Kongre tarafından tasdik olunan transkripsiyon alfabesi aşağıda gösterilmiştir :

ا = a, أ (hemze) = ʾ, ب = b, پ = p, ت = t (Urdu : ط = t'),
ث = ṭ (Fars, Türk ve Urdu : s), ج = ğ, چ = č, ح = h, خ = h, د = d
(Urdu : ط = d'), ذ = ḍ (Malay: *ذ = ð), ر = r (Urdu : ر = r),
ز = z, ذ = ž, س = s, ش = š, ص = š, ض = ḍ (farsca ve türkçe me-
tinlerde: "ž", fakat bâzân "ḍ", — « kağı » da olduğu gibi), ط = ṭ,
ظ = ẓ (Malay: *ظ = ḷ), ع = ʿ, غ = ğ, ف = f (Malay: *ف = p̣),
ق = q, ك = k, ك = η, ل = l, م = m, ن = n (Urdu : ن), و = w, ی = y.

lah birinci kâtiplik ve M. Minovi ikinci kâtiplik vazifelerini göreceklendir. Kongre âzâsından Zübeyir Sıddıkî de âzâlığa kabul olunacaktır.

2 — Birliğin merkezi İstanbul, müracaat yeri de İstanbul Üniversitesinde kurulmakta olan İslâm Tedkikleri Enstitüsü olacaktır.

3 — Muvakkat komite yarasını ve çalışma plânlarını hazırlayıp birliğin altı ay sonra toplanacak olan umûmî toplantısına arzedecektir.

Aynı Komitenin 22 Eylûlde vâki olan oturumunda Hindistanlı âlimlerden M. Nizameddin ve Zübeyir Sıddıkî'nin şu mütâleaları dinlenmiş ve Nisanda toplanacak umumî içtimaa arzolanmaları karar altına alınmıştır:

1 — İstanbuldaki Merkezde İslâm külliyyatını neşretmek için İslâm milletlerinin müşterek sermayesi ile en mütakâmil modern bir matbaa kurulmalıdır.

2 — İstanbuldaki Merkezde, "İslâm müelliflerinin ve tarihî şahsiyyetlerinin hal tercümelerine âit kaynakları gösteren bir umumî fiş katalogu," vücuda getirilmeli ve Hindistanda Muhammed Hasan Tunki tarafından vücuda getirilen, şimdiye kadar ancak 5 cildi çıkan, *Mucam al-musannifin*'in kalan 15 cildi de, bu hal tercemesi fiş kataloguna temel olmak üzere, İstanbuldaki umumî merkezin emrine alınmalıdır.

«TÜRK DİLİ VE KÜLTÜR TARİHİ GRUNDRİSSİ» HAKKINDA ALINAN KARAR :

"A — Türk dili ve kültür tarihi Grundrissi beynelmilel âlimlerden müteşekkil bir komite tarafından hazırlanacaktır.

B — Muvakkat olarak kabul olunan program şu şübeleri ihtiva edecektir:

1 — Filoloji seksiyonu (Çuvaş ve Yakut dilleri de dâhil olmak üzere Türk dillerinin klasifikasyonu, Türk gramerinin esas hususiyetleri, fonetik ve fonolojisi), 2 — Tarih seksiyonu: İslâmdan evvelki ve sonraki devirler, 3 — Edebiyat, içtimaiyât ve kültür mevzularının umumî şübesi.

C — Zîrdeki zevat beynelmilel komitenin âzâlarıdır: J. Dery (reis), K. Groenbech, Fâhir İz, J. Kramers, H. Scheell, Z. V. Togan ve P. Wittek. Tarih ve filoloji mütihazsıslarından iki âzâ İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin Edebiyat Fakülteleri tarafından intihab olunacaktır.

D — Bu Komitenin çalışma yerleri Paris ve İstanbul olacaktır.,,

Türk dil ve kültür tarihi Grundrissinin beynelmilel komitesi 22 Eylûlde toplanarak şu kararları almıştır: Bu komitenin Türkiyedeki çalışmalarında toplanacak materyellerin dil ve edebiyata âit olanları İstanbul Üniversitesinin Türkiyat Enstitüsünde; tarihe, sanat tarihine, etnografiye, etnografik ve tarihî haritaya âit olanları bu Üniversitede kurulmakta olan Umumî Türk Tarihi Enstitüsünde toplanacaktır.